

Insteeknota
voor de beleidsverantwoordelijken
legislatuur 2019–2024

Deel 2 Doelstellingen Steekkaarten

provincie
Limburg

Insteeknota
voor de beleidsverantwoordelijken
legislatuur 2019–2024

Deel 2 Doelstellingen Steekkaarten

Deel 2

Doelstellingen	6
De rol en mogelijkheden van een provincie: regisseren, inspireren, motiveren, stimuleren, ondersteunen	7
Missie	7
Visie	7
De provincie als streekmotor...	7
Doelstellingen van het provinciale beleid	8
1 Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen als toetsingskader voor beleidsbeslissingen	8
2 Gebiedsgericht werken	9
3 Decretaal en bovenlokaal	10
4 Bakens uitzetten voor Limburg anno 2030	10
Conclusie	13
Het engagement van de organisatie	13
Steekkaarten	16
Educatie duurzame ontwikkeling	17
Duurzame leefomgeving	18
Weerbaar bos via duurzaam beheer	19
Biodiversiteit	20
Natuur en gezondheid	22
Mondiale samenwerking	23
Mobiliteit	24
Waterbeleid - Klimaatverandering vergt aangepast waterbeleid	25
Erfgoed	27
Ruimtelijke planning	28
Economie	30
Europa	31
Arbeidsmarktbeleid	33
Landbouw	34
Plattelandsontwikkeling	35
Vrijtijdseconomie	36
Provinciaal Domein Bokrijk	37
PLOT	39
Provinciaal Domein Dommelhof	40
Onderwijs	42

Deze insteeknota van de provinciale administratie, gestuurd door het Managementteam, is de eerste stap in een strategisch planningsproces. Conform de filosofie van de BBC vertrekken we van een omgevingsanalyse: extern en intern. Wat komt er op de provincie af? Waar liggen boeiende kansen? Wat zijn opportuniteiten en welke bedreigingen detecteren we? Maar ook: wat zijn de mogelijkheden en beperkingen van de eigen organisatie? Deze omgevingsanalyse vormt het eerste deel van deze nota.

In het tweede deel bespreken we de rol en mogelijkheden van een provinciaal bestuur. Welke doelstellingen zetten we voorop? Welk is ons decretaal bepaald werkingsgebied en hoe vullen we de vrije beleidsruimte in? In dat laatste onderdeel schetsen we een toekomstbeeld van Limburg aan de hand van drie bakens voor de toekomst. Aan dit Limburg willen wij als administratie bouwen, in samenwerking met partners, als regisseur en verbinder. Daarnaast geven we aan welke werkpunten we voor onze eigen organisatie formuleren in de komende beleidsperiode. Tevens geven we aan op welke wijze de administratie het gekozen beleid wil realiseren. Hoe we ons intern willen organiseren, wat onze sterke en zwakke punten zijn en hoe we ons verder ontwikkelen. Tot slot verzamelen we in dit document een aantal steekkaarten per beleidsdomein. Naast de algemene doelstellingen en werkpunten, kunnen zij de leidraad zijn bij de besprekingen tussen de beleidsverantwoordelijken en de administratie. Het spreekt voor zich dat er veel meer en meer gedetailleerde informatie per beleidsdomein en ondersteunende dienst beschikbaar is. Deze informatie kan op elk moment opgevraagd worden, maar nemen we vanzelfsprekend mee naar de bilaterale besprekingen bij de start van de nieuwe legislatuur.

Deze insteeknota wil convergentie en synergie stimuleren door te vertrekken van een globaal kader. Ze heeft niet de pretentie volledig te zijn, maar schetst de contouren van een mogelijk beleid op basis van vaststellingen en analyses. Het is de insteek van het Managementteam en de administratie voor de volgende legislatuur. De volgende stap is om, rekening houdend met het coalitieakkoord, in permanent overleg tussen deputatie en het Managementteam, het beleid te concretiseren en te vervolledigen in een legislatuurnota.

Doelstellingen

De rol en mogelijkheden van een provincie: regisseren, inspireren, motiveren, stimuleren, ondersteunen

Razendsnelle ontwikkelingen stellen overheden, organisaties en burgers voor grote uitdagingen. De burger wordt continu uitgedaagd: klimaatverandering, ruimtegebruik, mobiliteitsproblemen, biodiversiteit onder druk, een oprukkende interneteconomie, ... Ontwikkelingen die leiden tot maatschappelijke veranderingen creëren knelpunten, maar bieden ook kansen. Daar kan en moet een overheid een belangrijke rol spelen.

Als intermediair beleidsniveau tussen het Vlaamse en het gemeentelijke niveau, heeft ons bestuur de decretale taak om bij te dragen tot de duurzame ontwikkeling van de provincie. Vanuit een geactualiseerde missie en visie willen we Limburg verder ontwikkelen tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio. Vanuit een participatief traject met het middenkader, ging de administratie op zoek naar de rol en mogelijkheden die het bestuur betekenis geven in een afgeslankt, maar relevant provinciebestuur anno 2018.

Missie

Het provinciebestuur ontwikkelt Limburg duurzaam tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio waar het goed leven en werken is.

Visie

Als eigentijds provinciebestuur werken wij hecht en geïntegreerd samen en willen wij uitblinken als richtinggever en als verbinder van mensen, actoren, structuren en streken.

Het provinciedecreet kent aan de provincie een uitgesproken bovenlokale rol toe. We vullen die in door mensen, actoren, structuren en streken samen te brengen en die samenwerking te regisseren richting Limburg 2030. Door innovatief en toekomstgericht te werken, inspireren en motiveren we verschillende actoren, die met onze ervaring en expertise verder aan de slag kunnen. We stimuleren onze partners om mee te bouwen aan een sterk, slim en duurzaam Limburg met een hoge levenskwaliteit. In de samenwerking en uitwisseling met lokale besturen krijgt de ondersteunende rol van de provincie verder vorm.

Duurzame ontwikkeling blijft ons credo in een maatschappij onder ecologische, economische en sociale druk. Het is de leidraad in onze werking, omdat het een zinvolle en waardevolle toekomst voor onze provincie garandeert. Op die manier bouwen we Limburg tot een aantrekkelijke regio voor burgers en bedrijven. Niet alleen om te wonen en te werken, maar ook om er te verblijven als gast. Hoewel we als regio buiten de befaamde "Vlaamse ruit" vallen, zijn we niet langer het buitengebied dat achterop hinkt. Integendeel, de realisatie van het SALK-programma na de sluiting van Ford, toont onze veerkracht en sterkte. We maken van Limburg een slim-

me regio, door bijvoorbeeld verder in te zetten op het future-proof maken van gezondheidszorg, landbouw, onderwijs, energie, ruimtelijke planning, veiligheid ...

Als een eigentijds provinciebestuur werken we professioneel, efficiënt en kwaliteitsvol. Zodat de inzet van middelen (zowel van mensen als budgetten) steeds verantwoord is. We maken keuzes. Deze strategie van goed bestuur vormt het kader waarbinnen we processen structureren. Via een hechte en integrale samenwerking met partners binnen de administratie en daarbuiten, delen we nog beter expertise en ervaring. We stimuleren projectmatig werken met inbreng vanuit verschillende disciplines om zo een geïntegreerd en duurzaam beleid te ontwikkelen. Ook de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (later SDG's genoemd) van de Verenigde Naties, symbool voor een geïntegreerde benadering van verschillende beleidsdomeinen aangaande duurzame ontwikkeling, dagen ons daartoe uit. Maar we willen verder gaan. Vanuit de eigen werkprincipes van hecht en geïntegreerd samenwerken, willen we externe partners samenbrengen en verbinden om met ons mee te werken aan het Limburg van de toekomst, aan Limburg anno 2030.

De provincie als streekmotor...

Als provincie zijn wij de uitgelezen partner om voor de regio Limburg te werken. Limburg is immers een maatschappelijk relevante entiteit, meer dan een louter bestuurlijke omschrijving. Anders dan in andere provincies, waar grootsteden hun stempel drukken, neemt in Limburg de provincie die taak op. Limburg is een samenhangend geheel en heeft als regio niet alleen extern, maar ook intern een belangrijke uitstraling. Als provincie richten we ons op alle Limburgers, dé Limburger. Het is belangrijk om die opdracht te erkennen als ondertoon in alles wat we doen. Zo zorgen we voor nabijheid door het verbinden van mensen en werken we aan een Limburg waar het goed leven en werken is. Ondersteuning van lokale besturen is een belangrijke opdracht, een partnerschap in vertrouwen.

Vanuit dit perspectief van nabijheid, laten we de burger mee participeren in de duurzame ontwikkeling van onze regio. Cocreatie is immers een fundamentele opdracht voor de toekomst. Door cocreatie leggen we echte verbindingen tussen mensen, actoren, structuren en streken. We stimuleren onze partners hiertoe, maar leggen ook zelf zinvolle verbindingen. Democratie betekent betrokkenheid, hoe klein of groot ook. Het provinciebestuur zet in op nabijheid en op de betrokkenheid van elke Limburger.

Doelstellingen van het provinciale beleid

1 Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen als toetsingskader voor beleidsbeslissingen

Onze samenleving boekte de afgelopen eeuwen een opmerkelijke vooruitgang. Onze algemene welvaart is toegenomen, maar de ongelijkheid is niet verdwenen. Onze groei en ontwikkeling hebben een grote impact op onze planeet, die hierdoor de limieten van haar draagkracht bereikt en overschrijdt. We zijn er allen van bewust dat het zo niet verder kan en dat we dringend onze huidige consumptie- en productiepatronen moeten veranderen.

In de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling engageerden alle lidstaten van de Verenigde Naties zich tot een (meer) duurzame koers. Ze bouwen daarmee verder aan de internationale afspraken aangaande duurzame ontwikkeling en aan de Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties. De agenda stelt 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen of Sustainable Development Goals (SDG's) voorop.

Deze doelstellingen keurde de provincieraad als uitgangspunt voor het provinciale beleid, in het kader van het klimaatadaptatieplan Limburg 2017, reeds goed in september 2017. Bovendien ondertekenden alle provincieraadsvoorzitters tijdens het VVP-colloquium in november 2017 een engagementsverklaring die het belang van de SDG's in ons beleid en onze werking onderstreept. Eerder gaven ook de deputatie en het Managementteam hun goedkeuring. De SDG's zijn voortaan hét referentiekader bij uitstek voor het toekomstige provinciale beleid.

Met de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling, die 17 doelstellingen en 169 subdoelstellingen vooropstelt, beschikken we voor het eerst over een breed en wereldwijd actieplan dat de uitdagingen op het vlak van economische en sociale ontwikkeling, leefmilieu en vrede samenbrengt. Tegen 2030 moet onze wereld er dan ook helemaal anders uitzien.

Verandering en transitie dankzij samenwerking

De 17 SDG's van de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling gaan uit van verandering, van een noodzakelijke transitie. Ze staan niet op zich, maar zijn onderling verbonden. We moeten op alle domeinen vooruitgang boeken, willen we erin slagen om tegen 2030 in een duurzame wereld en maatschappij te leven. Hiervoor zal samenwerking nodig zijn: tussen landen in ontwikkeling en ontwikkelde landen, maar ook tussen overheden, de privésector, vakbonden, ngo's, academische instellingen en burgers.

Enkel door samen te werken en partnerschappen aan te gaan, zullen we erin slagen de uitdagingen het hoofd te bieden. De 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling en de bijbehorende SDG's vormen het kompas om onze wereld, onze maatschappij en onze acties, initiatieven en handelingen richting te geven in de volgende jaren.

De 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) worden beschouwd als focusgebieden die nodig zijn om tot duurzame ontwikkeling te komen. Ze moeten gezien worden als een geheel van onmisbare stukjes van een grote complexe puzzel. Het is onmogelijk om de puzzel af te werken zonder de afzonderlijke stukjes.

17 doelstellingen

- 1 **Geen armoede** - Beëindig armoede overal en in al haar vormen.
- 2 **Geen honger** - Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw.
- 3 **Goede gezondheid en welzijn** - Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden.
- 4 **Kwaliteitsonderwijs** - Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen.
- 5 **Gendergelijkheid** - Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes.
- 6 **Schoon water en sanitair** - Verzeker toegang en duurzaam beheer van water en sanitair voor iedereen.
- 7 **Betaalbare en duurzame energie** - Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen.
- 8 **Waardig werk en economische groei** - Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen.
- 9 **Industrie, innovatie en infrastructuur** - Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie.
- 10 **Ongelijkheid verminderen** - Dring ongelijkheid in en tussen landen terug.
- 11 **Duurzame steden en gemeenschappen** - Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam.
- 12 **Verantwoorde consumptie en productie** - Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen.
- 13 **Klimaatactie** - Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden.
- 14 **Leven in het water** - Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen.
- 15 **Leven op het land** - Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vasteland, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.
- 16 **Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten** - Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzekert toegang tot justitie voor iedereen en bouw op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen uit.
- 17 **Partnerschap om doelstellingen te bereiken** - Versterk de implementatie en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling.

Provinciebestuur neemt voortouw

De provincie Limburg neemt voor het behalen van deze duurzame ontwikkelingsdoelen het voortouw. Dit kan door de SDG's op systematische wijze te integreren in onze beleidsdoelstellingen van de volgende legislatuur. Maar ook door alles wat we doen te toetsen aan dit SDG-referentiekader.

Niet alle doelstellingen hebben hetzelfde gewicht of impact. Sommige hebben van nature een meer overkoepelende of "finale" aard, terwijl andere eerder gezien kunnen worden als "middel". Het bekijken van sommige SDG's als manieren om andere te verwezenlijken, kan ons helpen om te beseffen dat alle SDG's met elkaar verbonden zijn.

2 Gebiedsgericht werken

Complexe en regiospecifieke projecten vragen een beleid op maat. De schaalgrootte en de aanwezige expertise van de provincie zijn ideaal om projecten die de gemeentegrenzen overstijgen en complex zijn, bijvoorbeeld door de vereiste medewerking van heel wat betrokkenen, aan te pakken. De provincie zit dicht genoeg op het terrein om het probleem voor haar rekening te nemen en te analyseren en ver genoeg om diverse partners rond de tafel te brengen en een oplossing mogelijk te maken. Binnen die projecten sturen we visievorming, programmering, uitvoering, realisatie en de uiteindelijke evaluatie. Projecten worden sectoroverschrijdend benaderd en bieden zo een geïntegreerde oplossing voor brede maatschappelijke, economische en ruimtelijke aspecten.

De provincie heeft een traditie van geïntegreerd en gebiedsgericht werken. Vandaag organiseren we de gebiedsgerichte werking ad hoc. Vanuit de betrokken diensten brengen we rond een specifiek onderwerp, vertegenwoordigers samen en maken afspraken. In de toekomst zetten we proactief in op strategische projecten, die op het terrein een verschil maken voor onze provincie (SDG 6, 11, 13, 15). Momenteel lopen al enkele gebiedsgerichte strategische projecten, zoals het Kolen- en Fruitspoor. We realiseren het Kolenspoor als de ruggengraat van een nieuw regionaal "groen mijnsysteem". De drie geformuleerde krachtlijnen vormen de hefbomen van regionale ontwikkeling en zijn het fundament voor de verdere samenwerking tussen alle projectpartners. Het spoor verweeft bijzondere natuurgebieden en verbindt verschillende sites die de economische reconversie van Limburg vorm geven, zoals be-MINE, GreenVille, C-mine, Terhills, Ford-site, ... Het strategisch project Fruitspoor ontwikkelt één herkenbare topbelevingsroute die Haspengouw in de meest beleefbare en herkenbare vorm kan omvatten. Deze route wordt een verweving van kunstinterventies, landschapsbeleving, erfgoedbeleving, natuurontwikkeling, duurzame mobiliteit en biedt mogelijkheden voor de lokale economie en lokale voorzieningen.

We hebben de ambitie om de gebiedsgerichte werking en onze trekkers- en regierol daarin structureel verder te verankeren. Idealiter volgt ook de bestuurlijke structuur, bijvoorbeeld door de verschillende gedeputeerden niet enkel verantwoordelijk te maken voor hun sectoren, maar ook voor sectoroverschrijdende projecten of voor een regio. Ambte-

lijk zijn we klaar om de schotten tussen de diensten neer te laten¹. De samenwerking over de diensten heen maakt dat we dossiers met gezamenlijke (terrein)kennis opbouwen en ze dus sterker onderbouwen. We zetten de middelen van verschillende diensten efficiënter in door ze waar nodig te bundelen (SDG 17). Dit geeft de ruimte om geïntegreerde projecten te realiseren in een sectoroverschrijdende samenwerking. Vanuit de verschillende diensten vaardigen we medewerkers af en geven hen de kans om gebiedsgericht en projectmatig samen te werken.

De provincie heeft de democratische legitimiteit om beslissingen te nemen over regionale issues. Door in overleg te gaan met burgers en lokale beleidsmakers neemt het draagvlak toe. We willen dan ook meer inzetten op structurele communicatie en participatie (SDG 16).

3 Decretaal en bovenlokaal

Een belangrijk deel van onze werking zit vervat in opdrachten en taken die nodig zijn op het provinciale beleidsniveau. Het zijn taken die decretaal vastgelegd zijn, die we dus moeten doen, maar evenzeer écht goed willen doen. Consequent en consistent plannen, vergunnen en handhaven (SDG 11), klantvriendelijk en helder communiceren (SDG 16) en zorgen voor een performant en planmatig beheer van waterlopen (SDG 15) bijvoorbeeld.

De nieuwe omgevingsvergunning impliceert een geïntegreerd vergunningsproces zodra een project zowel stedenbouwkundige handelingen als milieuaspecten omvat die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Deze geïntegreerde aanpak laat toe betere, uniforme beslissingen te nemen in verband met de toelaatbaarheid van een project. Een verdere uitbreiding van de omgevingsvergunning volgt vanaf 1 augustus 2018 door de integratie van de vergunning voor de kleinhandelsactiviteiten (socio-economische vergunning) en de vergunning voor de vegetatiewijzigingen (natuurvergunning). De deputatie blijft in de nieuwe regelgeving de vergunningverlenende overheid in eerste aanleg en is tevens administratieve beroepsinstantie voor beroepen ingediend tegen beslissingen verleend door het college van burgemeester en schepenen. Door de invoering van de Provinciale Omgevingsvergunningscommissie (POVC) en de provinciale omgevingsambtenaar is de rol van de provincie in het omgevingsvergunningenverhaal bestendig. Via vooroverleg, informeren en adviseren van alle actoren en de dagelijkse samenwerking met lokale besturen bereiden we vergunningsbeslissingen tijdig voor, voeren ze vervolgens uit en volgen ze verder op. In dat kader krijgen de provincies nieuwe taken toegewezen. De POVC staat vanaf nu in voor de coördinatie en de uitvoering van de evaluaties van de milieuvorwaarden van projecten waarvoor de deputatie de bevoegde overheid is. Deze evaluaties voeren we als flankerende maatregel bij het permanente karakter van de omgevingsvergunning in en omvatten zowel algemene evaluaties van de GPBV-installaties als gerichte evaluaties van welbepaalde inrichtingen. Indien nodig leiden deze evaluaties tot het bijstellen van de milieuvorwaarden van de verleende vergunningen. Daarnaast hebben we de ambitie om onze toezichtsbevoegdheden uit

te breiden en een handhavende rol op te nemen in het vergunningenverhaal. Het provinciebestuur is immers het aangewezen bestuursniveau voor het toezicht op de door de deputatie verleende vergunningen voor provinciale en klasse 1-projecten. Via omgevingshandhaving kunnen we het eigen beleid efficiënt en effectief aanpakken en vorm geven.

Naast decretaal verankerde zijn er ook "organische" taken. Omdat de provincie het aangewezen niveau is om die taken op te nemen door haar bovenlokale scope en/of belang. Taken van algemeen belang zijn voor alle Limburgers zinvol, taken van specifiek belang hebben betekenis voor bepaalde doelgroepen of een bepaalde regio binnen Limburg. Het Bovenlokale Functionele Fietsroutenetwerk (met als ruggengraat fietssnelwegen – SDG 11), G-sportvoorzieningen in het Provinciaal Domein Dommelhof (SDG 10) of de ontsluiting van erfgoed (SDG 11) zijn treffende voorbeelden. Net zoals het aanduiden en inrichten van natuurverbindingen, die bijdragen aan het behoud van de biodiversiteit in onze provincie (SDG 15).

In het bijzonder verdient de ondersteuning van lokale besturen (SDG 17) een expliciete vermelding in het geheel van bovenlokale taken van het provinciebestuur. Door schaalgrootte of beleidskeuzes beschikt een lokaal bestuur immers niet altijd over de juiste bestuurskracht en nodige knowhow. Het ondersteunen van de uitwerking van een lokaal mondiaal beleid (SDG 17), de omslag van structuurplanning naar beleidsplanning in de ruimtelijke planning (SDG 17), het inpassen van nieuwe wetgeving of voorschriften (vb. GDPR), samenwerking en expertisedeling, de ondersteuning van de lokale besturen voor de realisatie van hun klimaatengagementen in het kader van het Europese Burgemeestersconvenant, ... In al die aspecten blijft het provinciebestuur voor lokale besturen een belangrijke back-up. Net zoals de verdere uitbouw van het platform limburg.incijfers.be lokale besturen ondersteunt in hun (beleids)planning en onderzoek (SDG 16, 17).

Het gebrek aan een grootstad als regiomotor maakt van het provinciebestuur het uitgelezen bestuursniveau om grotere projecten te regisseren, zoals de sluiting van de mijnen, Philips en Ford gisteren (SDG 8) en het Limburgse mobiliteitsbeleid van morgen. De Stad Limburg, in casu meer stedelijkheid en samenwerking in een hernieuwd bestuurlijk model voor Limburg, met het oog op de verdere duurzame ontwikkeling van ons Limburg tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio, kan deze rol opnemen.

4 Bakens uitzetten voor Limburg anno 2030

Als regionale overheid denken we toekomstgericht. We werken niet alleen bovenlokale en decretaal verplichte taken af, we vullen ook vrije beleidsruimte in. Daarin experimenteren we met nieuwe denkmodellen en beleid, zetten bakens uit en reiken ideeën aan. We hebben daarvoor voldoende bestuurskracht, mensen en middelen. We zijn nabij en toch ver genoeg. Het ideale bestuursniveau om met voeling voor de realiteit te experimenteren met nieuw beleid. Het einddoel dat we daarbij voor ogen houden is het Limburg van de toe-

¹ Uiteraard zal er steeds een sectoraal regulier takenpakket blijven.

komst. Meer dan ooit heeft de provincie daarin haar rol als streekmotor op te nemen.

De bakens die we uitzetten voor de toekomst, worden vanzelfsprekend sterk aangestuurd vanuit het kader van de SDG's. Dat betekent dat we werken aan een allesomvattende transitie. We moeten op alle domeinen vooruitgang boeken om tegen 2030 in een duurzaam Limburg te leven. Vanuit dat perspectief is het provinciale beleidsniveau een belangrijke inspirator en stimulator voor de Limburgse lokale besturen.

Als provincie werken wij aan een duurzame ontwikkeling van Limburg tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio. Daartoe stimuleren we maximale samenwerking. Door krachten te bundelen en uit het hokjesdenken en -werken te treden, bereik je meer met dezelfde middelen. De vernieuwde missie en visie van het provinciebestuur ademt een geïntegreerde aanpak en pleit voor maximale samenwerking. We zetten bakens uit voor de toekomst. We maken van Limburg een sterke, slimme en aantrekkelijke regio door te werken aan duurzaamheid, leefbaarheid en innovatie als speerpunten voor de toekomst.

Baken 1: een duurzaam Limburg

Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen (Brundtland). Het is meer dan alleen een ecologisch principe, zoals ook vertaald in de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). Duurzaamheid verwijst dus naast milieu (planet) ook naar sociale (people) en economische doelstellingen (prosperity), vrede (peace) en samenwerking (partnership), ook wel de 5 P's genaamd.

Een duurzaam Limburg is een Limburg gebaseerd op verwevenheid. Verwevenheid verbindt uiteenlopende maatschappelijke functies en fenomenen zoals werken, shoppen, ontspannen, studeren, sporten, ondernemen, ... Maar ook verwevenheid tussen oud en jong, tussen Albert en Fatima, tussen Noord en Zuid en tussen producenten en consumenten. Leg hiertussen knooppunten en het maatschappelijke weefsel dat daaruit resulteert, levert veerkracht. Ten slotte betekent duurzaamheid ook spaarzaam omgaan met natuurlijke bronnen, goederen en diensten. We moeten met veel zorg de ons toegewezen mensen en middelen inzetten, zonder de toekomstige generaties daarmee te belasten. Als

provincie moeten we hierin niet alleen het goede voorbeeld geven, maar kunnen we hierin ook de strategie bepalen en schaalvoordelen zoeken.

Groenblauwe netwerken vormen een essentieel onderdeel van die Limburgse verwevenheid (SDG 3, 6, 11, 12, 13, 14, 15). Ze herbergen niet enkel de waardevolle Limburgse natuur, maar zijn essentiële leveranciers van tal van ecosysteemdiensten zoals drinkwater, bescherming tegen overstromingen, klimaatadaptatie, gezondheid, toerisme en recreatie. Het groenblauwe netwerk overspant niet enkel het platteland, maar structureert en dooradert ook de bebouwde omgeving. De waterlopen spelen hierin een belangrijke rol. De provincie heeft decretale bevoegdheden inzake het beheer van de waterlopen, het afbakenen en uitbouwen van natuurverbindingen, plattelandontwikkeling en het aanleggen van fietsinfrastructuur. Een integrale gebiedsgerichte aanpak is dus essentieel om de diverse ecosysteemdiensten die de natuur levert aan de samenleving optimaal te valoriseren. Dit vraagt een structurele samenwerking op twee niveaus: (1) intern tussen alle provinciale diensten en (2) extern met de Vlaamse overheid en de gemeenten.

De provincie regisseert, ondersteunt en inspireert met het oog op duurzaamheid in al zijn vormen en betekenissen. Zo werken we bijvoorbeeld sterk aan het creëren van een draagvlak rond duurzame ontwikkeling. Via kennisdeling en samenwerking met het onderwijs, ondersteunen we leerkrachten in het vergroten van de bewustwording rond natuur, om op die manier de waardering en zorg voor de natuur bij scholieren te verhogen (SDG 3, 11, 12, 13, 15, 17). Maar ook in het kader van duurzame mobiliteit speelt het provinciebestuur een belangrijke rol. We ondersteunen bedrijven in de verduurzaming van de woon-werkpendel en blijven inzetten op een functioneel fietsbeleid, waardoor we pendelaars kunnen overhalen om op een meer duurzame manier te pendelen van en naar het werk (SDG 9, 11). We fungeren als voorbeeld en inspireren door het kader van ecosysteemdiensten te hanteren bij nieuwe besluitvorming over het gebruik van de open ruimte. We valoriseren deze ecologische systemen in het kader van de uitdagingen van de maatschappij (SDG 9, 11, 12, 13). We willen samenwerken met de netwerkbeheerder om "batterijpakketten" te voorzien in woonwijken. De groene elektrische energie voor een hele wijk wordt daarvoor gebufferd en kan plaatselijk gebruikt worden, ook door bureaus die zelf geen groene energie produceren. Toekomstige batterijpakketten kunnen met hoge opslagspanningen werken, waardoor de opslagcapaciteit groter wordt en één groot batterijpakket (met omvormer) is veiliger en goedkoper dan veel kleine huisbatterijen. De provincie Limburg zou de aankoop- en onderhoudskosten, inclusief de garanties voor de opslagcapaciteit, voor haar rekening kunnen nemen. In de verre toekomst zouden grote batterijcapaciteiten energieoverschotten in de zomer kunnen opslaan en ontladen bij energietekorten in de winter. Bij stroompannes zou het batterijpakket de wijk toch nog kunnen voorzien van energie.

Bovendien brengen we die duurzaamheid ook naar buiten, via het stimuleren van actief burgerschap en ons werk in diverse ontwikkelingslanden (SDG 16). Onze partnerschappen met de lokale besturen wendden we ook aan bij de ondersteuning van het uitwerken van een lokaal mondiaal beleid en de

uitbouw van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden op dat vlak (SDG 17).

Baken 2: leefbaar Limburg

Limburg duurzaam verder ontwikkelen, vergt het hanteren van het principe van knooppunten en verbindingen. Mobiliteit, wonen en werken stemmen we optimaal op elkaar af. Hiertoe pakken we infrastructuur, mobiliteit en ruimtelijke ordening op een geïntegreerde manier aan (SDG 9, 11). We bouwen leefomgevingen die gekenmerkt zijn door een hogere bebouwingsdichtheid, gemengde functies en aandacht voor levenskwaliteit. In zo'n leefomgeving is een variëteit aan woontypologieën, winkels, kantoren en andere functies aanwezig, maar evenzeer natuurlijke elementen. Een aangepast mobiliteitsnetwerk waarin verschillende vervoerssystemen op elkaar aansluiten vervolledigt het principe van knooppunten – en meer bepaald de verbindingen ertussen.

Voor Vlaanderen is Limburg de enige provincie die als 1 vervoerregio gezien wordt. Een ideale positie om de regierol op te nemen en een globale mobiliteitsvisie voor Limburg te ontwikkelen. De uitrol van het principe van de basisbereikbaarheid vormt daarin een grote uitdaging. Openbaar vervoer maakt deel uit van een totaal mobiliteitsnetwerk, met voor- en natrajecten. De uitbouw van mobiliteitsnetwerken met goed werkende knooppunten is dan ook van cruciaal belang. Als provincie spelen we hierin een ondersteunend-adviserende, maar ook sturende rol, niet in het minst door het faciliteren van innovatieve deelsystemen. Om die leefomgevingen te realiseren, moeten we diverse beleidsdomeinen, actoren en sectoren samenbrengen. Als mobiliteitsregisseur voor onze vervoerregio initiëren en sturen we die samenwerking (SDG 11).

Een duurzame leefomgeving is ook ingebed in een ruimtelijk kader. Infrastructuur en ruimtelijke organisatie zijn op elkaar afgestemd. Als provincie werken we aan een participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van de ruimte (SDG 11). Economische afwegingen gaan tegenwoordig hand in hand met het duurzaam gebruik en invulling van ruimte. Ook de natuur, in Limburg liefst 40 % van de totale oppervlakte Vlaamse beschermde natuur, speelt een belangrijke rol in het leefbaar houden van onze steden en gemeenschappen, net als het waterbeheer (SDG 13, 15). In onze toekomstige planning hanteren we een doordacht en zuinig ruimtegebruik voor de harde functies om zo de waardevolle open ruimte te vrijwaren. In een geïntegreerde en participatieve ruimtelijke planning brengen we relevante actoren en partners samen. Een geïntegreerde gebiedsontwikkeling staat daarin voorop. Daarmee beogen we geïntegreerde beleidslijnen en ruimtelijke plannen inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik en ruimte voor hernieuwbare energieproductie, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, natuurverbindingen in het kader van blauwgroene dooradering en weerbaarheid tegen rampen (SDG 11).

Een leefbaar Limburg omvat ook een veilige leef- en werkomgeving voor en met de Limburgers. Dit vergt een hogere kwalitatieve slagkracht van de Limburgse partners in openbare veiligheid (SDG 11). We werken verbindend door netwerken te starten, platformen in het leven te roepen en synergieën te creëren. We stimuleren zo sociale en technologische

innovaties om Limburg ook op veiligheidsvlak future-proof te maken. Vanuit cocreatie realiseren we een toonaangevende multidisciplinaire veiligheids-campus die innovatief, praktijk- en realiteitsgericht is opgevat (SDG 16).

Naast het ontwikkelen van eigen initiatieven zoals een ambitieus klimaatbeleid, een realisatiegericht Beleidsplan Ruimte Limburg, efficiënt en integraal waterbeheer en de uitbouw van fietsinfrastructuur stimuleren we als provincie relevante partners om samen te werken aan bovenlokale projecten om Limburg leefbaar te houden. We zijn regisseur, territoriaal overstijgend en brengen functioneel verschillende sectoren en actoren samen.

Baken 3: een innovatief Limburg

De provincie Limburg toonde de afgelopen decennia daad- en veerkracht. In een provincie met een verleden van steenkoolmijnen en maakindustrie, zien we vandaag nieuwe vormen van onderwijs, creatieve stimulansen voor start-ups, de uitbouw van een nieuwe "slimme" maakindustrie, state-of-the-artonderzoek en ontwikkeling in verschillende sectoren (SDG 9). Limburg wil experimenteren en vanuit een voortrekkersrol het vele potentieel verder ontwikkelen. Zo willen we werken als een provinciaal subsidiemakelaarsbureau met het oog op de acquisitie en toeleiding van Europese subsidies naar onze regio (SDG 16), nieuwe product-marktcombinaties stimuleren in het kader van de vrijetijdseconomie (SDG 8) en bouwen we VAKlab verder uit als een expertise- en dienstencentrum in het Provinciaal Domein Bokrijk, waarmee op een maatschappelijk verantwoorde manier investeringen in hedendaags vakmanschap als een meerwaarde voor de economie en andere sectoren kunnen fungeren (SDG 8, 11).

Limburg is vandaag een goede voedingsbodem voor technologisch en creatief talent. Dit vindt vertaling in allerlei innovatieve projecten en ontwikkelingen. Het is precies die mix van initiatieven die het verschil maakt. Denk maar aan de incubatoren, die een sterke stimulans zijn voor de creatieve en digitale economie in onze regio (SDG 8, 9). Nieuwe innovaties en ontwikkelingen komen vanuit eigen initiatieven, maar vooral ook uit de convergentie tussen actoren en sectoren. De provincie is verbindend en richtinggevend in innovatief werken. Als provincie faciliteren we innovatie, verbinden we sectoren en actoren en maken we de regio aantrekkelijk voor nieuwe initiatieven. Zo ontwikkelen we het Provinciaal Domein Dommelhof verder als incubator voor vernieuwende kunstvormen in het teken van duurzame en inclusieve participatie (SDG 10, 11) en blijven we artistieke residenties faciliteren voor ontwikkeling en creatie, als een broedplaats en kweekvijver van creatief talent (SDG 9, 10). Ons provinciaal landbouwbeleid zet in op onderzoek, diversificatie, landschappelijke integratie en kennisdoorstroming en flankert op die manier de transitie van meer traditionele land- en tuinbouw naar een innovatief en toekomstgericht agrobusiness- en foodcomplex (SDG 12). We werken met het Limburgse bedrijfsleven en kennisinstellingen samen aan een expertisecentrum voor innovatieve arbeidsorganisatie (SDG 8).

Ook op het vlak van participatie betrekken we Limburgers innovatief bij het beleid (SDG 16). Zo kunnen (Lim)burgers

bijvoorbeeld via inspirerende debatformules en het online-debatplatform www.welklimburgwiljij.be, zelf ideeën aanreiken over thema's zoals wonen, economie, mobiliteit, open ruimte, ... Deze ideeën voeden het debat rond de toekomstvisie op de Limburgse leefomgeving, in het kader van het opstellen van het Beleidsplan Ruimte Limburg.

Maar ook met het Limburgse groen gaan we innovatief aan de slag. Onze natuurlijke rijkdom biedt heel wat potentieel, biedt kansen om partners en stakeholders in Limburg te stimuleren om innovatieve projecten uit te testen, uit te werken en in de markt te zetten waarbij natuur ingezet wordt in verschillende domeinen, zoals gezondheid of zorgtoerisme. Een heel nieuw segment waar Limburg het verschil kan maken en waar de regio economisch voordeel uit kan halen. Onderzoek wijst immers uit dat groen mensen gezonder maakt, sociale contacten bevordert, toeristen en investeerders lokt, ... Het thema natuur en gezondheid heeft als bijkomende troef dat het volledig uit het hokjesdenken treedt. Heel wat beleidsdomeinen kunnen een rol spelen: toerisme specifiek voor zorgtoerisme, ruimtelijke planning met het oog op groene en blauwe gordels in woonkernen, mobiliteit op basis van trage wegen, ... (SDG 3). In het kader van mobiliteit onderzoeken we de innovatieve mogelijkheden die onze mobiliteit slimmer maken, zoals het gebruik van big data. We ondersteunen experimenten met nieuwe technologie, verzamelen kennis en expertise om zo onze regio op een eigentijdse manier verder te ontplooiën (SDG 9). Ook in de ondersteuning van lokale besturen gebruiken we die kennis. Zo zorgen we via participatieve netwerken voor een optimale afstemming van de lokale en provinciale mobiliteitsvisie (SDG 17).

Conclusie

Een bestuur dat zijn potentieel maximaal inzet, werkt niet alleen aan zijn decretale en bovenlokale opdrachten en taken. Het zet ook in op nabijheid en het uitzetten van bakens voor de toekomst. Een duurzaam beleid brengt deze elementen samen in een coherent beleidsplan. Dit plan zorgt ervoor dat elke beleidsmaatregel convergeert naar de toekomstvisie die werd uitgezet binnen het kader van de SDG's.

De provincie neemt zelf initiatieven en voert activiteiten en projecten uit. Maar bovenal sturen we en geven richting. Als intermediair niveau kunnen we goede innovatieve ideeën inventariseren en externe communicatielijnen uitzetten waardoor we goede voorbeelden een megafoon geven. We brengen partners samen en verbinden en faciliteren samenwerking. Enkel zo slagen we erin Limburg duurzaam te ontwikkelen tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio waar het goed leven en werken is. Vanuit onze regierol zijn we de streekmotor in Limburg en voorloper in Vlaanderen.

Het engagement van de organisatie

De provincie bevindt zich als organisatie op een kruispunt van veranderingen. Het recente afslankingsproject vanuit de Vlaamse overheid wijst ons als provinciebestuur steeds uitdrukkelijker op onze grondgebonden bevoegdheden. Het verschuiven van taken naar lokale besturen noodzaakt hen om op zoek te gaan naar partners. In eerste instantie de provincie met wie ze expertise en kennis uitwisselen. Nieuwe ontwikkelingen stellen onze manier van werken in vraag, maar bieden ook nieuwe mogelijkheden. We toetsen onze eigen werking aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN (SDG's) die we tevens als een beleidskader hanteren. Onze geactualiseerde missie en visie houdt rekening met deze gewijzigde omstandigheden en focust op onze nieuwe taakstelling:

"Het provinciebestuur ontwikkelt Limburg duurzaam tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio waar het goed leven en werken is. Als eigentijds provinciebestuur werken wij hecht en geïntegreerd samen en willen wij uitblinken als richting gever en als verbinder van mensen, actoren, structuren en streken."

Om deze missie en visie te realiseren zetten we in op de uitbouw en inzet van onze kennis en expertise. We doen dat door onze blik nog meer naar buiten te richten: actief te netwerken en daarin een grotere rol opnemen (SDG 17). We informeren ons en blijven betrokken bij projecten van externe partners zoals LRM, POM Limburg, LIRES, LSM, Nuhma, ... We maken zo onze rol als verbinder van mensen, actoren, structuren en streken waar. Een hechte en geïntegreerde samenwerking met partners, zowel binnen Limburg als daarbuiten, stoffeert onze brede kijk op de samenleving van vandaag. We zetten structureel overleg op en delen kennis. Met lokale besturen bijvoorbeeld, in de vorm van thematische bijeenkomsten onder de noemer "Rond de tafel". Of door het ter beschikking stellen van cijfermateriaal en bijbehorende analyses. We kijken ook interprovinciaal naar uitwisseling van good practices en samenwerking, bijvoorbeeld rond het platform provincies.incijfers.be. Het is erg belangrijk dat we ruimte en tijd krijgen om te investeren in deze netwerken.

Ook binnen onze organisatie stimuleren we collega's om over muren te kijken. We weten van elkaar waar we mee bezig zijn, leggen onderling linken en zijn zo ambassadeur van onze organisatie. We netwerken flexibel, proactief en transparant zowel binnen de organisatie als daarbuiten. We leren meer integraal te werken en projecten en taken in samenhang te beschouwen. We bouwen ons kennis- en informatiebeheer uit zodat we kennis verzamelen, beheren, delen en ontsluiten in de organisatie en ze niet verdwijnt wanneer collega's uitstromen of met pensioen gaan.

Veranderende omstandigheden vragen een lerende en wendbare overheidsorganisatie met het oog op de duurzame ontwikkeling van Limburg tot een aantrekkelijke, sterke en slimme regio. Na de afslanking van de provincies pasten we onze organisatie aan en rolden een nieuw organogram uit. Nieuwe wetgeving en regelgeving noopt ons tot aanpassing van onze werking en op het vlak van de bestuurlijke organisatie wachten grote uitdagingen. Nieuwe structuren en bestuurlijke

vormen moeten hun uitwerking vinden in onze organisatie. Het iva Beeldenproject houdt op te bestaan, iva PLOT, iva Onderwijs en Bokrijk vzw krijgen een nieuwe bestuursvorm. Kortom, we vernieuwen voortdurend, inhoudelijk en procesmatig en passen ons op die manier aan de noden van de maatschappij aan.

Het huidige informatietijdperk biedt nieuwe mogelijkheden. Als een eigentijds bestuur grijpen we opportuniteiten aan en zetten we mensen en middelen flexibel in waar nodig. We werken gebiedsgericht over beleidsdomeinen heen samen. We begeleiden collega's over beleidsdomeinen en ondersteunende diensten heen, bijvoorbeeld in de SDG-projectgroep rond de introductie van het SDG-kader in onze organisatie. Goed projectmanagement is daarbij essentieel: we bepalen rollen en verantwoordelijkheden, maken afspraken over de leiding van het project, de financiering ervan, de verantwoordelijkheid van de projectmanager en het beleid.

Onze organisatie maakt een shift naar horizontaal denken en werken, met hiërarchische verantwoordelijkheid. De afstemming tussen afdelingen verbetert en we stimuleren interne coöperatie, waardoor processen verdiepen en verbreden, maar ook vereenvoudigen en versnellen. Op het financiële vlak onderzoeken we de mogelijkheid van enveloppefinanciering, waarin het budget en de inzet van personeel de verantwoordelijkheid zijn van de projectmanager of leidinggevende. We zoeken alternatieve vormen van financiering en kijken daarvoor over het muurtje, bij partners, in onze netwerken en bij de andere provincies. We creëren een virtuele pool van projectmanagers en organiseren opleiding voor personeelsleden en hun leidinggevenden die projectmatig werken. Dit vergt een flexibel personeelsbeleid, gericht op de multi-inzetbaarheid van medewerkers. We motiveren collega's via een uitgebreid VTO-beleid en zetten in op informatie als een cruciale factor voor projectmanagement en horizontaal samenwerken: omgevingsinformatie, zoals beschikbaar op limburg.incijfers.be, als bron voor proactief en anticiperend werken, projectinformatie als basis voor evaluatie en redesign in toekomstige projecten. Op die manier is een geïntegreerde projectanalyse mogelijk en werken we transparant door resultaten nog nauwkeuriger te rapporteren.

Als eigentijds provinciebestuur werken we binnen de maatschappij van vandaag. We voeren een onderbouwd beleid, proactief en gebaseerd op informatie en streven een efficiënte, kwaliteitsvolle, tijdige en correcte, maar ook duurzame dienstverlening na (SDG 12, 16). Burgerparticipatie gaan we niet uit de weg, we streven actieve openbaarheid na via nieuwe technieken zoals een digitaal debatplatform (SDG 16). Aan de hand van de monitoring van beschikbare informatie en resultaten, stellen we concrete doelstellingen voorop en evalueren we onszelf voortdurend als organisatie. Dit zetten we door bij onze medewerkers. Op basis van concrete doelstellingen, responsabiliseren we medewerkers en hun leidinggevenden om op een kwaliteitsvolle manier naar een concreet resultaat toe te werken. We werken resultaatgericht: we weten wat we doen, hoe we dat doen en hoe ver we staan. We zijn ons bewust van wat nog moet gebeuren en werken continu aan evaluatie, bijsturing en verbetering. We stellen onze werkmethodes in vraag en durven kritisch kijken naar ons eigen werk. Voor leidinggevenden is hierin een belangrijke rol weggelegd. Medewerkers krijgen verant-

woordelijkheid, beslissingsbevoegdheid en autonomie om hun werk zelf in te vullen; leidinggevenden sturen hen op basis van doelstellingen en resultaten. Wanneer het minder goed gaat, wordt er gemedieerd, wanneer doelstellingen behaald worden, krijgen medewerkers erkenning en waardering voor het geleverde werk.

Om resultaatgericht werken mogelijk te maken, zoeken we naar nieuwe methodieken en breiden we een aantal bestaande initiatieven verder uit binnen de organisatie. We introduceren planmatig werken, via bijvoorbeeld een PAF-overleg zoals dat momenteel al voor het bouw bureau en ICT bestaat. Een multidisciplinaire projectgroep herwerkt de BBC om het meer als een managementinstrument voor sturing en evaluatie te gebruiken binnen de organisatie. Op die manier reiken we instrumenten aan die planning, evaluatie en bijsturing mogelijk maken voor medewerkers en leidinggevenden. Mensen en middelen worden flexibel en efficiënt ingezet, wat het kostenbewustzijn bij collega's vergroot. Ten slotte werken we via een resultaatgerichte aanpak verder aan onze kwaliteit en klantgerichtheid. Door verantwoordelijkheid, beslissingsbevoegdheid en autonomie aan medewerkers te geven zorgen we ervoor dat zij zelf eigenaarschap opnemen over hun werk en daarover ook rekenschap geven en verantwoordelijkheid opnemen tegenover hun klanten, zowel intern als extern.

We reiken medewerkers instrumenten en middelen aan om op een efficiënte en kwaliteitsvolle manier te werken in een veranderende context. We streven naar een maximale digitalisering van het dossierverloop (SDG 16) en gebruiken digitale communicatiemiddelen, zowel binnen onze organisatie als naar onze externe klanten toe. Voor onze klanten onderzoeken we de mogelijkheid om onze website als een portaal op te bouwen, waarin de burger via een digitaal loket sneller en op een gebundelde wijze de informatie kan vinden die hij/zij nodig heeft (SDG 16). We werken aan een geïntegreerde merkenarchitectuur, de bijbehorende digitale communicatiestructuur en een overkoepelend jaarcommunicatieplan. Ook in onze interne werking willen we eigentijds zijn: medewerkers hebben een optimale werk-privébalans, bijvoorbeeld via de recent ingevoerde flextijdregeling en maken gebruik van digitale communicatiemiddelen die plaats- en tijdsafhankelijk werken mogelijk maken.

Het Managementteam (MT) is de motor van deze processen. Het neemt de verantwoordelijkheid op en engageert zich om de missie en visie te realiseren. Dit vergt de nodige tijd en ruimte. Die willen we krijgen van het beleid. Dat laat ons toe onze strategische rol als MT ten volle op te nemen en daarvoor ook "responsible" en "accountable" te zijn: we organiseren onze interne werking, bewaken de eenheid binnen de organisatie en adviseren en ondersteunen. We bespreken inhoudelijke beleidsbeslissingen en maken ook strategische keuzes in het kader van de ondersteuning van dat beleid, zoals ICT-beslissingen of de branding van de provincie in bestuurlijke communicatie. We bespreken nieuwe kaders en wijzigende omstandigheden en nemen de verantwoordelijkheid op om deze verder uit te dragen of te implementeren binnen de organisatie. We doen dat alles volgens het "one voice"-principe: we nemen collegiaal beslissingen, dragen die als team uit en voeren een éénvormige communicatie.

Steekkaarten

Dit deel bestaat uit een aantal steekkaarten per beleidsdomein. Zij kunnen de leidraad zijn bij de besprekingen tussen de beleidsverantwoordelijke en het betreffende lid van het Managementteam. Het spreekt voor zich dat er veel meer en meer gedetailleerde informatie per beleidsdomein beschikbaar is. Deze informatie kan op elk moment opgevraagd worden en wordt meegenomen naar de bespreking met de (nieuwe) beleidsverantwoordelijke.

Educatie duurzame ontwikkeling	15
Duurzame leefomgeving	16
Weerbaar bos via duurzaam beheer	17
Biodiversiteit	18
Natuur en gezondheid	20
Mondiale samenwerking	21
Mobiliteit	22
Waterbeleid - Klimaatverandering vergt aangepast waterbeleid	23
Erfgoed	25
Ruimtelijke planning	26
Economie	28
Europa	29
Arbeidsmarktbeleid	31
Landbouw	32
Plattelandsontwikkeling	33
Vrijtijdseconomie	34
Provinciaal Domein Bokrijk	35
PLOT	37
Provinciaal Domein Dommelhof	38
Onderwijs	40

Educatie duurzame ontwikkeling

Via educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) creëert het provinciebestuur een sterk draagvlak bij de Limburger voor natuur en duurzame ontwikkeling. De SDG's van de VN vormen de leidraad. Voor het begrip duurzame ontwikkeling blijven we terugrijpen naar de oorspronkelijke betekenis in het Brundtland-rapport: "De behoeften van de huidige generaties invullen zonder de mogelijkheden in gevaar te brengen van de komende generaties om in hun eigen behoeften te voorzien."

Omgevingsanalyse

De wereld wordt geconfronteerd met de 6de extinctiegolf. De biodiversiteit in de wereld verdwijnt duizendmaal sneller onder invloed van de mens dan in de laatste 65 miljoen jaar het geval was. Natuur blijft in deze groene provincie de belangrijkste focus om aan een draagvlak voor duurzame ontwikkeling te werken. Onderzoek toont aan dat kinderen en jongeren in contact brengen met natuur een grote rol kan spelen op hun later gedrag inzake bescherming/waardering voor die natuur. Klimaatverandering - oorzaken, gevolgen, hoogdringendheid en hoe actie ondernemen - blijft ook de komende jaren een belangrijke invalshoek. Een cruciaal onderdeel om dit draagvlak te bestendigen bij de Limburgers, is de link met biodiversiteit.

Prioriteiten

- Leerkrachten en directies versterken in hun rol binnen EDO
- Natuurbeleving als cruciaal onderdeel in EDO

Doelstellingen

- Vanuit het principe "teach the teacher", volwassenen met een intermediaire rol (leerkrachten, educatieve gidsen) coachen om te empoweren. Het PNC gaat uit van "levenslang leren" en werkt daarom klantgericht in de eerste plaats naar het onderwijs en bijkomend naar andere doelgroepen van volwassenen. Het MOS-programma is een samenwerking tussen de provincies en de Vlaamse overheid en speelt in deze doelstelling een bijzonder belangrijke rol. MOS focust op thematische coaching en het motiveren en versterken van MOS-leerkrachten en het faciliteren van uitwisseling tussen MOS-scholen. Nascholingen, netwerkmomenten en het netwerk Educatie zijn de instrumenten. Eind 2019 loopt de huidige samenwerkingsovereenkomst af. Het verlengen van dit programma is cruciaal voor het ondersteunen van Limburgse scholen om duurzaamheid in de schoolpraktijk te brengen.
- Naast het aanbod "teach the teacher", moeten we een EDO-aanbod zo dicht mogelijk – zowel fysiek als inhoudelijk - bij de scholen brengen. Hiervoor gebruikt het PNC een aantal instrumenten. Een eerste instrument is een kwalitatief educatief aanbod ontwikkelen in een aantal eigen regionaal verspreide provinciale natuurcentra. In dat kader wordt het

nieuwe Bezoekerscentrum in het Provinciaal Domein Nieuwenhoven afgewerkt. Ook het realiseren van een nieuw Bezoekerscentrum De Watersnip in Beringen i.s.m. de gemeente en Natuurpunt past in deze doelstelling. Een tweede instrument is de ondersteuning van andere natuurcentra, zowel financieel als op het vlak van kennisuitwisseling (netwerk Educatie). Een derde instrument is het aanbieden van streekgelinkte EDO waarbij deze afgestemd is op de specifieke streek waar deze georganiseerd wordt (bv. EDO in "De Wijers" of projecten uit het citizensciencenetwerk zoals "Stille Waters Doorgronden"). In samenwerking met de Directie Onderwijs wil het PNC een duurzaamheidstoets organiseren voor het provinciale aanbod van STEM-opleidingen.

- Kinderen, jongeren en volwassenen zo veel mogelijk in contact brengen met natuur om zo te werken aan waardering en zorg voor die natuur (draagvlak). Dit doen we zowel in de vorm van een zo groot mogelijke integratie van natuurbeleving in de eigen educatieve projecten als het faciliteren van vergroening van schooldomeinen. Vergroende scholen zijn bijkomend ook stapstenen voor lokale biodiversiteit. Bovendien komt een groene schoolomgeving het welbevinden en de gezondheid van scholieren ten goede. Het biedt leerkrachten in de eigen school ook heel wat openluchtlerkansen. Het subsidiereglement voor de vergroening van schooldomeinen is een groot succes. Met het verder inzetten op deze vorm van ondersteuning voor het onderwijs kan de provincie een grote meerwaarde betekenen voor duurzame ontwikkeling in de Limburgse scholen. Daarnaast werken we er nauw samen met andere natuuractoren die actief zijn op het vlak van natuurbeleving (Regionale Landschappen, natuurverenigingen, ...) om de Limburger in contact te brengen met de Limburgse natuur. Ook met het Provinciaal Domein Bokrijk bouwen we een verdere samenwerking uit.

Duurzame leefomgeving

Omgevingsanalyse

De klimaatwijziging is nu meer dan ooit de grootste uitdaging waar de mensheid voor staat. De opwarming heeft belangrijke gevolgen voor het leefklimaat op aarde. De wijzigingen van het klimaat worden steeds duidelijker: de gemiddelde wereldtemperatuur neemt verder toe, de zeespiegel stijgt en al naargelang de regio, de neerslag vermeerderd of vermindert (met meer pieken en dalen), stormen nemen toe in frequentie en hevigheid en zo meer. We zijn als samenleving erg kwetsbaar voor deze effecten. Denk maar aan de gevolgen voor onze voedsel- en drinkwatervoorziening, transportlijnen, woningen en onze gezondheid.

In Limburg zijn Hasselt en Genk middelgrote steden waar door de klimaatverandering en de hoge versteningsgraad bijvoorbeeld sprake zal zijn van een vrij algemeen stedelijk hitte-eilandeffect. Maar het kan zich ook lokaal voordoen in kleinere gemeenten. Het hitte-eilandeffect heeft een negatieve impact op de gezondheid, zeker van kwetsbare groepen en heeft mogelijk zelfs vroegtijdige overlijdens tot gevolg. Ook infrastructuur en materialen hebben vaak te lijden onder dit effect.

Maar ook de natuur deelt in de klappen: de biodiversiteit gaat door de klimaatverandering verder achteruit. Het ontstane onevenwicht leidt soms tot ziektes en plagen, een vermindering van ecosysteemdiensten, een verschraving van het landschap en zo meer. Dit toont ook de kwetsbaarheid van onze systemen aan. Maar er zijn ook andere grote uitdagingen: de bevolkingsgroei, technologische ontwikkelingen, uitputting van grondstoffen en hulpbronnen, een veranderende samenleving ...

In 2008 formuleerde de provincie de ambitie om klimaatneutraal te worden tegen 2020. Dat werd later genuanceerd tot 2050, met als tussenstappen minstens 30 % CO₂-reductie tegen 2020 en minstens 40 % tegen 2030. De Limburgse gemeenten ondertekenden in 2011 het Burgemeestersconvenant 2020 en in 2018 het nieuwe Burgemeestersconvenant voor Klimaat en Energie 2030. De nieuwe doelstellingen impliceren 40 % CO₂-reductie tegen 2030 en werk maken van klimaatadaptatie. De provincie engageerde zich opnieuw om als "territoriaal coördinator" de Limburgse steden en gemeenten te ondersteunen.

Limburg slaagt er, samen met de Limburgse steden en gemeenten, slechts met veel moeite in de uitstoot van broeikasgassen lichtjes te laten dalen. Het Vlaamse klimaatbeleid biedt weinig aanknopingspunten voor het lokale klimaatbeleid en boekt evenmin grote resultaten. De uitdaging is dus groter dan ooit.

Intussen is het bestuurlijke landschap volop in verandering. Als provinciebestuur zoeken we ook inzake milieu, natuur en klimaat naar een nieuwe rol in deze wijzigende context.

We zijn een belangrijke partner voor de Limburgse lokale besturen, ook nu sommige onder hen overgaan tot fusies. De opdrachten voor de lokale besturen zijn erg uiteenlopend, de vragen en verwachtingen zijn talrijk: de omgevingsvergunning, biodiversiteitsprojecten, afvalpreventie en -inzameling, duurzame groenaanleg en -onderhoud, interne milieuzorg, toezicht en handhaving, dierenwelzijn ... Inzake energie moeten we rekening houden met de fusie van Infrac met Eandis tot Fluvius. De gemeentelijke holding - "klimaatbedrijf"- NUHMA en de nieuwe organisatie s-Lim (Smart Regio Limburg) stellen zich op als nieuwe partners. Limburg.net blijft een belangrijke intergemeentelijke organisatie voor afvalpreventie, -inzameling en -verwerking. De regionale landschappen, de (gefusioneerde) Limburgse Bosgroep, het provinciaal steunpunt duurzaam bouwen en wonen, Dubolimburg en het Centrum Duurzaam Groen blijven belangrijke partners om het provinciale beleid te realiseren. Daarnaast is er een lange traditie van samenwerking met diverse middenveldorganisaties en verenigingen. Af en toe gaan we een nauw afgelijnde en open samenwerking aan met commerciële organisaties, bijvoorbeeld door groepsaankopen van duurzame producten en diensten communicatief te ondersteunen, of door bedrijven met een duurzaam aanbod het klimaatlogo te laten gebruiken.

Prioriteiten

- Een ambitieus klimaatbeleid blijft onze grootste prioriteit. Immers, elk beleidsniveau moet hierin zijn eigen verantwoordelijkheid nemen, via eigen concrete doelstellingen en bijbehorende acties en maatregelen. In het "Adaptatieplan Limburg 2017" werd de Limburgse ambitie herbevestigd en werd ook een duidelijke ambitie inzake adaptatie geformuleerd. In het algemeen zoeken we, omwille van de hoogdringendheid van de klimaatdoelstellingen, in al onze acties naar meer effectiviteit en impact.
- Meer dan ooit is ook onze rol ten opzichte van de Limburgse steden en gemeenten essentieel. "Limburg uw partner" is zeker van toepassing voor het lokale milieu-, natuur- en klimaatbeleid. De provincie is en blijft een belangrijke, zo niet onmisbare partner, voor de lokale besturen.

Doelstellingen

- We vertalen de algemene klimaatdoelstellingen inzake mitigatie en adaptatie naar concrete acties en initiatieven waarbij we zoveel mogelijk de link leggen tussen het provinciale en lokale beleid om elkaar te versterken. Daarbij zoeken we naar projecten met concrete meetbare resultaten en zoveel mogelijk impact, veeleer dan de traditionele brede sensibilisatiecampagnes. Succesvolle pilootprojecten (zoals collectieve woningrenovatie, de Limburgse renovatielening Duwolim(Plus) ...) zetten we voort en we ontwikkelen nieuwe initiatieven. We steunen waar mogelijk ook projecten van derden die het provinciale beleid helpen realiseren (o.m. via subsidies, communicatie, ...).
- We verbreden de samenwerking, ook met andere partners, en versterken en bestendigen de bestaande partnerstructuren:
 - Dubolimburg vzw, het provinciaal steunpunt voor duurzaam bouwen en wonen als partner voor het

realiseren van concrete acties rond bouwen en wonen, woningrenovatie, kernversterking ...

- Centrum Duurzaam Groen vzw, als partner voor een duurzaam groenbeheer in de bebouwde omgeving, afbouwen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen ...
- Duwolim cvba: het Limburgse energiehuis dat onze partner is voor de organisatie van de Limburgse renovatielening Duwolim(Plus).
- We blijven onze werking naar de Limburgse steden en gemeenten verder structureren en verbeteren. Dit zowel op het niveau van milieu en natuur als in een breed provinciaal kader. Inhoudelijk gaat veel aandacht naar het klimaatthema met als belangrijk kader het Burgemeestersconvenant, maar ook naar andere brede milieuthema's (dierenwelzijn, hinder, bestrijdingsmiddelen, afval ...).

Weerbaar bos via duurzaam beheer

Bosgroep Limburg is hét beleidsuitvoerend instrument voor het ondersteunen van de vele bosbeheerders in de provincie Limburg. Sinds 1 januari 2014 kreeg de provincie van het Vlaamse beleidsniveau de opdracht voor het erkennen, opvolgen en subsidiëren van Bosgroepen en Regionale Landschappen. De 5 voormalige Bosgroep-vzw's fuseerden op 25 maart 2017 naar 1 Bosgroep Limburg vzw. Bosgroep Limburg is als organisatie ingebed in de provincie Limburg en kan rekenen op de logistieke, inhoudelijke en juridische ondersteuning van het provinciebestuur.

Omgevingsanalyse

Volgens de laatste Vlaamse boswijzer telt Limburg ruim 51 000 ha bos waarvan 60 % in privé eigendom is. Ervaring leert dat de gemiddelde eigendom 1 ha is, dus dat betekent dat het aantal privé-eigenaars in Limburg op 35 000 wordt geschat. De oppervlakte openbaar bos in onze provincie bedraagt zo'n 16 000 ha. Eind 2017 telt Bosgroep Limburg 4 550 leden (2 864 bosbeheerders die samen 19 970 ha bos bezitten waarvan 2 787 privé-eigenaars met 8 578 ha en 1 686 sympathisanten).

Ruim 35 % van de Vlaamse oppervlakte aan Europese Speciale Beschermingszones (SBZ) ligt in Limburg. Dit betekent dat ook de bosbeheerders in deze SBZ's een opdracht hebben in het beschermen, in stand houden en verbeteren van de Europese beschermde habitat en soorten. Hiervoor kunnen ze rekenen op stimuli die de Vlaamse overheid aanbiedt in de vorm van subsidies voor investerings- en beheermaatregelen.

Prioriteiten

- Ondersteunen van het bosbeheer bij (privé) bosbeheerders met speciale aandacht voor de kleine eigendommen.
- Realisatie van weerbare bossen met aandacht voor de economische, ecologische en sociale functie.
- Communicatie over het belang van bossen en de ecosystemendiensten die ze aan de maatschappij leveren.

Doelstellingen

- Met steun van de provincie Limburg blijft Bosgroep Limburg in haar werking de wensen en mogelijkheden van de individuele boseigenaar en beheerder centraal stellen. Bosgroep Limburg informeert en adviseert de bosbeheerders over alle aspecten van het bosbeheer en stimuleert hen om hun bossen duurzaam te beheren én te investeren in de toekomst van hun bos. Bij advies vertrekt de Bosgroep Limburg steeds van het Bos- en Natuurdecreet met de bijbehorende uitvoeringsbesluiten. De gezamenlijke aanpak van de vele versnipperde eigendommen maakt dat de eigenaars het (privé)bos op een rendabele manier kunnen beheren.
- Bossen leveren heel wat diensten aan onze maatschappij: grondstoffen (hout en biomassa), het filteren van fijn stof

uit de lucht, het tegengaan van de klimaatverandering, ruimte voor recreatie, ... Het veranderende klimaat heeft zijn gevolgen voor het Limburgse bosareaal. Bosgroep Limburg werkt samen met haar leden om weerbare bossen te realiseren. Afhankelijk van de standplaats, de maatschappelijke context, het plaatselijke beleid, de bouseigenaar en andere factoren kunnen ze per bos bepaalde accenten leggen. In bossen wordt CO₂ opgeslagen en een duurzame houtoogst verhoogt de opnamecapaciteit van CO₂. Houtproductie gaat immers steeds gepaard met een fixatie van CO₂. Bosgroep Limburg realiseert een duurzame houtoogst door een professionele aanpak van de houtverkoop (zowel aan professionele, industriële kopers als aan particuliere brandhoutkopers) en een nauwgezette opvolging van de exploitaties.

- Het verlies van biodiversiteit in Vlaanderen verdient bijzondere aandacht. Bosgroep Limburg stimuleert en begeleidt haar leden bij het geleidelijk omvormen van homogene bossen naar meer structuurrijke, gemengde natuurlijke (loof)bossen met alle boomleeftijden. De bomen worden door regelmatige, selectieve dunningen geogst. Ze verzekeren de toekomst door natuurlijke of eventueel kunstmatige verjonging. Dit natuurgericht en tegelijkertijd economisch beheer wordt aangevuld met bosranden van streekeigen struiken en open plaatsen tot 3 ha in het bos, waar zich natuurlijke bodemvegetaties ontwikkelen. Dit geeft de biodiversiteit een grote boost, maar maakt bossen én de omgeving ook meer weerbaar tegen klimaatverandering.
- Bosgroep Limburg speelt ook een actieve rol in de realisatie van bosuitbreiding. Nieuw bos slaat immers op termijn heel wat CO₂ op. In samenwerking met o.a. het ANB, BOS+ en het Jane Goodall Institute leggen ze nieuwe bossen aan.
- Bosgroep Limburg wil bos terug op de maatschappelijke "kaart" zetten en de Limburger meer in contact brengen met de Limburgse natuur. Bosgroep Limburg werkt nauw samen met andere natuuractoren die actief zijn op het vlak van natuur- en bosbeleving (Regionale Landschappen, natuurverenigingen, ANB, scholen, jeugdgroepen, ...).

Biodiversiteit

Het provinciebestuur wil de biodiversiteit versterken in Limburg. Via partners op het terrein werkt het aan de ecologische samenhang van de Limburgse natuur.

Omgevingsanalyse

De wereld wordt geconfronteerd met de 6de extinctiegolf. De biodiversiteit in de wereld verdwijnt duizendmaal sneller onder invloed van de mens dan in de laatste 65 miljoen jaar het geval was. Ook in het Limburgse tussengebied – het gebied tussen de grote natuurkernen waar plant- en diersoorten kunnen leven en migreren – is dit aan de orde. Voor bepaalde biotopen, zoals heischraal grasland en soortengroepen, zoals wilde bijen, is de achteruitgang ronduit dramatisch.

Maar liefst 40 % van de oppervlakte van Vlaamse beschermde natuur ligt in Limburg. Van alle Vlaamse plant- en diersoorten komt 90 % in Limburg voor. Bovendien komen heel wat zeldzame en bedreigde Vlaamse soorten enkel in Limburg voor! Limburg heeft als groenste provincie van Vlaanderen dus een grote verantwoordelijkheid om de biodiversiteit in Vlaanderen te behouden en te versterken.

Naast het versterken van natuurkernen draagt het bestuur, om soorten overbrugbaar te maken in het "tussengebied", bij aan het behoud van de biodiversiteit. Op het vlak van biodiversiteit richten we ons als provincie vooral op dat tussengebied. Dit gebied vormt immers zowel verbindings- als leefgebied voor veel natura2000-soorten uit de grote natuurgebieden in beheer van verenigingen en de Vlaamse overheid. Dit past in het Europese concept van "groene infrastructuur", als onderdeel van de EU2020 biodiversiteitsstrategie (Com (2013)249 final C van 2013-05-06). Werken in het tussengebied vergt een gestructureerde, geïntegreerde, beleidsoverschrijdende aanpak, waarbij we rekening houden met alle aspecten en alle stakeholders. De nood aan deze geïntegreerde gebiedsgerichte werking mét regisseur, die in het tussengebied de Europese en Vlaamse visies naar concrete doelstellingen vertaalt en waar nodig aanvult, blijft cruciaal. Deze regisseursrol wordt in het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen aan de provincies toegewezen. Door het uitwerken van natuurverbindingen speelt de provincie nadrukkelijk in op het opwaarderen van de groenblauwe dooradering. Ze werkt daarvoor samen met en als voorbeeld voor de andere provincies. Om deze natuurverbindingengebieden te kunnen inrichten en ook op te volgen (monitoren) zijn doelsoorten noodzakelijk. Voor elk van de provinciale natuurverbindingen gingen we na welke soorten door deze gebieden moeten kunnen migreren. Ook onderzochten we welke belangrijke (Europese habitat-) soorten nood hebben aan bijkomende natuurverbindingen. Deze worden in het BRL bijkomend aangeduid. In totaal zijn een 120-tal doelsoorten gelinkt aan de geselecteerde natuurverbindingen uit het RSPL.

De samenwerking binnen het Provinciaal Natuurcentrum tussen de thema's Biodiversiteit en Educatie voor Duurzame

Ontwikkeling vormt een cruciaal onderdeel om draagvlak te bestendigen bij jongeren, de Limburgers van de toekomst. Biodiversiteit in de geest van de mens en op het terrein.

Prioriteiten

- Een meer biodivers Limburg
- Een groter maatschappelijk draagvlak voor natuur en biodiversiteit
- Het verbinden van de beschermde natuurkernen als belangrijke provinciale taakstelling. Deze gebieden zijn vaak te klein, waardoor veel soorten dreigen uit te sterven.

Doelstellingen

Het creëren van een groene infrastructuur die verbindend werkt tussen de grote natuurkernen vanuit een gebiedsgerichte aanpak. Door correcte beleidsadvies verzekeren we de integratie in andere domeinen. Samenwerking met de diensten Ruimtelijke Planning, Water en Domeinen en Landbouw en Platteland zijn vanzelfsprekend. Door andere natuuractoren zoals Regionale Landschappen te ondersteunen in hun gebiedsgerichte werking versterken we belangrijke structuren en plant- en diersoorten. Door zelf pilootprojecten zoals De Wijers te coördineren realiseren we geïntegreerde voorbeeldprojecten op het terrein.

Het vergaren van kennis over de mogelijkheden voor o.a. klimaatgevoelige, versnipperings-gevoelige en hinder veroorzakende plant- en diersoorten (zoals invasieve exoten) vanuit een soortgerichte aanpak. Samenwerking met andere provinciale initiatieven rond klimaat is evident. Door het vernieuwen van de (indicatoren-)korf voor deze soorten stellen we beleidsrelevant advies ter beschikking. Zo informeren we gemeenten en burgers ook over de stand van de natuur met driejaarlijkse gemeentelijke natuurrapporten en via limburg.incijfers.be.

Het aanleggen van verbindende elementen tussen de grote natuurkernen. Door lokale besturen, verenigingen en organisaties zoals Regionale Landschappen te ondersteunen in hun soortgerichte werking en het gericht inzetten van biodiversiteits- en ondersteuningssubsidies realiseren we effectief een aantal prioritaire natuurverbindingen. Het versterken van landschappelijke elementen zoals bermen, boomgaarden, waterelementen en beekvalleien creëert stapstenen voor belangrijke plant- en diersoorten. Ter realisatie van een belangrijke soort landschappelijke elementen zetten we een Limburgs overlegplatform voor bermen op om het Limburgse bermbeleid en –beheer voor de toekomst uit te werken.

Het provinciale aankoopbeleid was er tot nu toe op gericht om waardevolle natuur te vrijwaren via een aankoopbeleid in bepaalde gebieden in overleg met andere terreinbeherende (natuur)verenigingen en overheden. De laatste jaren gebeurden deze aankopen meestal in het kader van ruilverkavelingsprojecten, landinrichtingsprojecten of soortgerichte aankopen (o.m. dassenburchten). Natuurverenigingen subsidiëren de natuuraankopen. Het huidige provinciale aankoopbeleid wordt geëvalueerd en meer georiënteerd op het realiseren van verbindende elementen tussen de grote natuurkernen.

Het organiseren van een netwerk rond natuuronderzoek op verschillende niveaus. Door zowel professionelen als semi-professionelen, burgers en scholieren in te schakelen in het natuuronderzoek zetten we gericht in op onderzoek naar natuurverbindingen of concrete landschappelijke elementen. Op deze manier verzamelen we enerzijds gegevens en sensibiliseren we anderzijds met het oog op een biodiverser Limburg. Het citizensciencenetwerk en wetenschappelijke publicaties ondersteunen dit onderzoek.

Natuur en gezondheid

Uit onderzoek blijkt een positieve correlatie tussen de hoeveelheid natuur en groen in de omgeving en de gezondheid van mensen (en een samenleving). Deze positieve correlatie geldt zowel op het niveau van het individu als een gemeenschap en zowel preventief als curatief. Onze Limburgse natuur beschouwen we niet langer als een (economisch) onderdeel, maar wel als een grote troef!

Natuur en gezondheid is een beleidsdomeinoverschrijdend thema dat geïnitieerd wordt vanuit het Provinciaal Natuurcentrum en dat we kunnen linken aan heel wat andere (beleids)domeinen waar de provincie Limburg voor bevoegd is: milieu en natuur, biodiversiteit, duurzaamheid, (zorg) economie, (zorg)toerisme, ruimtelijke ordening/planning, wonen, water, landbouw/streekproducten, mobiliteit (trage wegen, fietspaden/-snelwegen), ...

Omgevingsanalyse

- Groen maakt Fit en Gezond: contact met groen en uitzicht op groen helpen ons om te recupereren van stress en te herstellen van ziekte. Bovendien zet natuur en groen aan tot bewegen. Die gezondheidswinst betekent ook een besparing voor de gezondheidszorg.
- Groen werkt als een filter tegen fijn stof en andere vormen van luchtvervuiling. Luchtverontreiniging heeft een belangrijke impact op onze gezondheid. Hoe minder fijn stof, hoe hoger de levensverwachting. Investeren in natuur (de juiste boomsoorten en planten afhankelijk van het type luchtverontreiniging) is een belangrijk instrument om de luchtkwaliteit te verbeteren.
- Groen brengt mensen samen: parken en volkstuinjes stimuleren sociale interactie en integratie in een stad en haalt mensen uit hun sociaal isolement, wat beter is voor hun algemeen welbevinden.
- Groen zorgt voor een oase van koelte en rust: groene en blauwe dooradering van woonkernen helpt om het stedelijke hitte-eilandeffect te temperen. In een open landschap kunnen groenblijvende (naald)bomen aan de noordzijde vooral in de winter ook warmteverliezen beperken. Bovendien dempen planten en bomen het geluid.
- Groen trekt recreanten en toeristen aan, zonder, maar ook met zorgnoden: uit onderzoek blijkt dat hoe minder groen een persoon in zijn directe leefwereld/woonomgeving heeft, hoe meer deze persoon geneigd is om elders op vakantie te gaan waar de natuur wel in grotere mate aanwezig is. Limburg is de ideale vakantiebestemming.
- In Limburg bestaat de toeristische sector grotendeels uit uitbaters van kleinschalige logies die traditioneel inspelen op het fiets- en natuurtoerisme. Een belangrijke groeiende doelgroep die deze sector kan aanspreken zijn senioren en mensen met een beperking en/of zorgbehoeften.
- Een groene omgeving trekt bedrijven en werknemers aan: een groene omgeving maakt een werkruimte

aantrekkelijker, zowel voor bedrijven als voor werknemers. Groen verhoogt de arbeidsproductiviteit en vermindert het ziekteverzuim, doordat het een positief effect heeft op de geestelijke en fysieke gezondheid.

Doelstellingen

- Het opzetten van relevante projecten waarbij natuur het belangrijkste hulpmiddel is voor de gezondheid. Hierbij houden we rekening met winst voor de natuur, winst voor de gezondheid en als het kan ook economische winst.
- Het samenbrengen en verbinden van de relevante actoren rond het thema natuur en gezondheid om zo interessante projecten en onderzoek te realiseren.
- Limburg op de kaart zetten als regio waar we moeten zijn als we preventief en/of curatief willen inzetten op onze gezondheid. Hierbij zoeken we verbanden en samenwerking en werken deze uit met alle betrokken (beleids)domeinen en dus actoren.

Deze doelstellingen realiseren we door op de volgende sporen in te zetten.

1 Zorgtoerisme

Zorgtoerisme is een thema met alleen maar voordelen.

- Het is goed voor de natuur, want als we het willen aanbieden als product in het kader van de gezondheid, moeten we erin investeren.
- Het is goed voor de gezondheid van Limburgers en niet-Limburgers. Limburg beschikt over 40 % van de Vlaamse natuur, dus de nodige faciliteiten die zowel preventief als curatief kunnen voorzien worden.
- Het is goed voor de werkgelegenheid omdat we bijkomende toeristische producten ontwikkelen voor een nog te weinig benaderde doelgroep.

2 Vergroening scholen, woonzorgcentra en woonkernen in het algemeen

Verschillende onderzoeken wijzen uit dat vergroening een positieve impact heeft op de luchtkwaliteit, op het mentale welzijn van mensen en op het welbevinden in het algemeen. Behalve de vergroening van scholen, is het zowel voor de natuur als voor de gezondheid slim om verder in te zetten op de vergroening van woonzorgcentra en woonkernen in het algemeen.

3 Natuur op voorschrift

Verschillende onderzoeken wijzen uit dat natuur goed is voor de gezondheid, niet alleen preventief, bijvoorbeeld om te ontspannen tegen mogelijke stress, maar ook curatief. Contact met groen draagt bij tot een beter herstel, helpt ons om te recupereren. Belangrijk is om ook de medische sector hiervan te overtuigen.

4 Platform Vitamine Limburg

Het ontwikkelen van een platform waar we vraag en aanbod aan elkaar koppelen in het kader van natuur en gezondheid en waarbij de gebruikers van de natuur een bijdrage leveren voor het beheer van de natuur.

Mondiale samenwerking

Omgevingsanalyse

Internationale organisaties vragen dat elke overheid 0,7 procent van haar budget besteedt aan ontwikkelingssamenwerking en de herverdeling van de rijkdom. Het provinciebestuur nam dit engagement serieus en sinds 2012 spendeert het bestuur 0,7 % van het provinciale budget aan ontwikkelingsamenwerking. De geleidelijke verhoging en handhaving van dit bedrag heeft het provinciebestuur de kans gegeven om kwaliteitsvolle ondersteuning en activiteiten aan te bieden. Dit stelde ons in staat om een gedegen onderbouwd beleid te voeren rond projecten in het Zuiden met speciale aandacht voor 4de-pijlerprojecten en actief wereldburgerschap (zie verder).

De sector van ontwikkelingssamenwerking is echter ook sterk in verandering. We spreken niet langer over ontwikkelingssamenwerking, maar over een mondiaal beleid, waarin niet alleen samenwerking, maar ook actief burgerschap en mondiale beleidskeuzes een plaats vinden. We moeten met andere woorden toewerken naar een geïntegreerde en kwalitatief sterke werking. Het kader van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen of SDG's laat ons toe ons sociaal en duurzaam beleid te toetsen en te implementeren in samenhang met een wereldwijd aanvaard kader van de Verenigde Naties.

Prioriteiten

- Het stimuleren van actief wereldburgerschap: burgerschap is één van de sleutelcompetenties in het Vlaamse onderwijs. Burgerschap in de geglobaliseerde wereld is per definitie "wereld" burgerschap. Hierin zit ook een kritische houding vervat ten opzichte van mondiale evoluties en het stimuleren van verschillende vaardigheden zoals respect, empathie en een actieve verantwoordelijkheid. In elk onderdeel van onze samenleving is een gezond wereldburgerschap terug te vinden. Veel van ons handelen wordt bepaald door de kennis die we hebben. Daarom is het belangrijk om expertise en ervaring te delen met anderen en samenwerkingen aan te gaan.
- De vorming van een geïntegreerd beleid via partnerschap: met de SDG's in het achterhoofd is het belangrijk om brede samenwerkingen aan te gaan om zo een onderbouwd en geïntegreerd mondiaal en duurzaam beleid te realiseren.

Doelstellingen

- In het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen werken we stelselmatig om het fairtradeaanbod en andere duurzame aankopen, waar mogelijk, binnen het provinciebestuur uit te breiden en te verduurzamen. Na de voortrekkersrol

die het provinciebestuur op zich heeft genomen, is nu voornamelijk het doel om het structureel te binden aan het beleid van het provinciebestuur.

- De sector van de ontwikkelingssamenwerking kent vier pijlers: de officiële bilaterale ontwikkelingssamenwerking, de samenwerking met internationale instellingen, de indirecte samenwerking met actoren als ngo's en universiteiten en, ten slotte, een grote en uiterst diverse vierde pijler. Het gaat hier dan om informele en spontane initiatieven met een uiterst concreet doel. Voorbeelden zijn de moderne werkingen van missiegroepen of acties van scholen, ziekenhuizen, mutualiteiten, vakbonden, bedrijven, handelaren, reizigers, enzovoort. De komende jaren wil de provincie beter tegemoetkomen aan de noden van deze actoren en verder inzetten op deze vierde pijler. Enerzijds zullen we voor deze actoren per jaar een aantal vormingen organiseren die hun werking in Limburg verder helpen. Maar nog belangrijker is dat de projecten die de provincie ondersteunt kwalitatief verbeteren en duurzaam zijn voor de lokale bevolking. Ook hier zullen de SDG's een belangrijke aandacht opeisen: in de komende jaren is het belangrijk dat de provincie het voortouw neemt om ook de ondersteunde projecten te toetsen aan het SDG-kader. De administratie wil hieruit leren om zo de lokale actoren nog beter te ondersteunen in de voorbereiding en uitwerking van hun projecten.
- Actief wereldburgerschap: het educatief programma Kleur Bekennen promoot, stimuleert en ondersteunt wereldburgerschap en kwaliteitsvolle mondiale vorming in het onderwijs (van kleuter tot hoger onderwijs). De inbedding van Kleur Bekennen in het provinciaal Educatief Centrum geeft duidelijk aan dat wereldburgerschap invloed heeft op veel facetten van de opvoeding van jongeren. Het blijft een uitdaging om actief wereldburgerschap op een aangepaste manier binnen socioculturele organisaties en andere volwassenenwerkingen aan te bieden via activiteiten, evenementen alsook met inhoudelijke ondersteuning. In samenwerking met andere diensten gaande van onderwijs tot duurzame ontwikkeling en met leerrijke voorbeelden uit het Zuiden trachten we een uitgebalanceerd beleid te voeren en zo het bestuur klaar te maken voor de toekomstige uitdagingen die ons te wachten staan.
- De provincie Limburg kan bouwen op een jarenlange ervaring en directe relatie met lokale besturen. Via advies, vorming en uitwisseling zet de provincie in op capaciteitsversterking van deze lokale besturen inzake de uitbouw van een lokaal mondiaal beleid. Bovendien wil het toekomstige beleid de focus leggen op de uitbouw van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De gemeenten zonder stedenband of andere extra ondersteuning vormen daarin de prioritaire doelgroep. De focus op intergemeentelijke samenwerking vullen we maximaal in vanuit een geïntegreerde aanpak waarbij we linken leggen over beleidsdomeinen heen. Via een gediversifieerde procesmatige aanpak, die rekening houdt met de verscheidenheid binnen de gemeenten, bereiken we een maximaal aantal gemeenten. Belangrijk is daarbij dat we zowel de besturen als de plaatselijke actoren binnen de sector actief betrekken.

Mobiliteit

Omgevingsanalyse

Uit het meest recente Onderzoek Verplaatsingsgedrag Vlaanderen (OVG, 2017) blijkt dat de auto voor het eerst sinds lang terrein verliest in Vlaanderen. Bij het vorige onderzoek (2015-2016) was de auto nog de hoofdvervoerswijze van 70 procent van de 60-plussers (zowel bestuurders als passagiers). Dat aandeel daalde intussen tot op net geen 65 procent. De reden is duidelijk: de Vlaming kiest alsmaar meer voor de fiets (van 12,41 naar 15,45 procent). Ook het aandeel Vlamingen dat zijn verplaatsingen te voet realiseert, stijgt (van 11,41 naar 12,49 procent). Het gebruik van het openbaar vervoer neemt eveneens toe, weliswaar slechts in lichte mate (van 4,47 naar 4,92 procent).

Specifiek wat het woon-werkverkeer betreft, zit koning auto echter wel weer wat comfortabeler op zijn troon. Het autoaandeel stijgt flink van 67,34 procent bij het vorige OVG tot 71,46 procent nu, vooral ten koste van het openbaar vervoer (van 10,67 tot 8,39 procent). Daarnaast maken we ook minder gebruik van andere vervoerswijzen (van 3,17 naar 1,65 procent). Het aantal Vlamingen dat woon-werkverplaatsingen met de fiets (16,23 procent) of te voet (2,27 procent) aflegt, blijft nagenoeg stabiel.

Kijken we naar Limburg, dan zien we uiteraard redenen die aan de grondslag liggen van de noodzaak om in onze regio de auto als hoofdvervoermiddel te gebruiken: een gebrek aan openbaar vervoer en de daarbij behorende infrastructuur, langere woon-werkafstanden, ...

Prioriteiten

- Als regiobestuur werken we aan een mentaliteitswijziging in het mobiliteitsdenken. We faciliteren alternatieve, duurzame mobiliteit door gebiedsgerichte mobiliteitsvisies te ontwikkelen. Een grote mobiliteitsstudie in samenwerking met het Instituut voor Mobiliteit (UHasselt) brengt daarvoor de mobiliteitsbehoeften en –opties voor de toekomst in kaart.
- We zijn stimulator en facilitator van innovatieve mobiliteitssystemen. We ondersteunen systemen die het mogelijk maken in een hoog tempo schoner, zuiniger en anders mobiel te zijn (denk aan deelsystemen, ...). Een positieve samenwerking met belangrijke actoren zoals LRM of Bike Valley blijft hierbij een belangrijke troef.
- Mobiliteit is een netwerk van verschillende vervoersmodi die met elkaar verbonden zijn. De uitrol van het basisbereikbaarheidsprincipe en het onderzoek naar de implementatie van het knooppuntenmodel brengt enorme uitdagingen naar onze provincie. De toetsing aan de ruimtelijke context en de aanpak van het basisbereikbaarheidsprincipe binnen de volgende legislatuur worden cruciaal.
- Limburg ontwikkelt zich als één grote vervoerregio. Als provincie zijn we de ideale partner om in dit

ontwikkelingsscenario de lokale besturen, wiens rol binnen deze nieuwe visie versterkt wordt, te ondersteunen. Met onze expertise zorgt dit partnerschap voor een objectieve versterking op tal van vlakken. Het provinciale helikopterperspectief gekoppeld aan technische expertise, data en ondersteuningsmogelijkheden biedt op dit vlak rugdekking en zekerheid. De provincie professionaliseert de werking en de realisaties van de vervoerregio met om er zo voor te zorgen dat alle Limburgers de mobiliteit krijgen waar ze recht op hebben.

- In het kader van het tragewegenbeleid en fietsbeleid opereren we als trekker en sturende actor. Prioriteit daarin is de verdere kwalitatieve realisatie van het fietssnelwegennetwerk. De uitbouw van dit hoogwaardig fietsnetwerk ressorteert vaak onder strategische gebiedsgerichte projecten zoals het Fruitspoor en het Kolenspoor, waarbij we beleidsdomeinoverschrijdend aan de slag gaan.
- We blijven inzetten op de ondersteuning en beïnvloeding van bedrijven inzake educatie en de verduurzaming van de woon-werkpendel.

Doelstellingen

- ij de ontwikkeling van mobiliteitsknooppunten in Limburg is de expertise van het provinciebestuur onontbeerlijk. Willen we groeien naar een goed draaiend Limburgs mobiliteitsnetwerk, dan hanteren we het STOP-principe en stemmen we het openbaar vervoeraanbod én de auto op het fiets- en stapverhaal af. Het provinciebestuur groeit in dit opzicht uit tot een ondersteunend expertisecentrum voor de lokale besturen en eist de rol van bouwheer op voor de realisatie van het mobiliteitsnetwerk en –knooppunten.
- We blijven inzetten op de realisatie van kwalitatieve fietsnetwerken. De verdere ontwikkeling van het Bovenlokale Functionele Fietsnetwerk (BFF) én de fietssnelwegen als ruggengraat hiervan, zijn de eerste prioriteiten. Daarnaast neemt de verdere uitbouw van tragewegenennetwerken hierin een aanvullende rol op, alsook de versterking van de mobiliteitsmogelijkheden voor personen met een mobiliteitsbeperking en personen die geconfronteerd worden met vervoersarmoede.
- Onze een-op-eenaanpak voor scholen en bedrijven in het kader van het verduurzamen en veiliger maken van hun woon-schoolverplaatsingen en hun woon-werkverplaatsingen is een sterke troef binnen onze dienstverlening. Hierop blijven we als bestuur inzetten, ook beleidsdomeinoverschrijdend in bijvoorbeeld subsidiereglementen, ruimtelijke planning ...
- Ook al ligt de provinciale focus steevast op duurzame mobiliteit in al zijn facetten, toch mogen we de realisatie van grotere infrastructuurdossiers zoals de Noord-Zuidverbinding en het Spartacusplan niet vergeten. Als regiobestuur brengen we verschillende actoren en belanghebbenden samen en zorgen we voor één Limburgse stem richting overkoepelende beleidsmakers die past binnen een globale en/of gebiedsgerichte mobiliteitsvisie.

Waterbeleid - Klimaatverandering vergt aangepast waterbeleid

Omgevingsanalyse

Waterloopbeheerders en wateradviezen

De provincie is de grootste waterloopbeheerder in Limburg. Een overzicht van de waterlopen wordt op kaart weergegeven in de omgevingsanalyse. Tot 2016 telde Limburg 56 waterloopbeheerders. In het kader van de interne Vlaamse staats hervorming beslisten 38 Limburgse gemeenten om hun waterlopen te herklasseren en over te dragen aan de provincie. Door deze herklassering daalde het aantal waterloopbeheerders van 56 naar 18. Dit betekent reeds een belangrijke stap naar een efficiënter waterbeheer. Nochtans blijft 18 waterloopbeheerders voor Limburg nog steeds een groot aantal. Efficiëntiewinst zit vooral in het professionele beheer van langere, aaneengesloten stukken waterlopen en het eenvoudiger opmaken en kunnen realiseren van geïntegreerde visies op stroomgebiedsniveau. Daarbij daalde ook het groot aantal adviesverleners voor de watertoets drastisch. Dit komt de kwaliteit en uniformiteit van de wateradviezen ten goede. In Limburg stelt de provincie nu quasi alle wateradviezen op in samenwerking met de Wateringen. Minder waterloopbeheerders betekent ook meer duidelijkheid voor de burger over politieke verantwoordelijkheid en aanspreekbaarheid.

Overstromingsproblematiek

Vandaag loopt nog slechts 5 % van de provincie effectief onder water. De reductie van de vroegere 15 % tot de 5 % van vandaag vindt zijn oorzaak in de natuurlijke variatie in klimaat sinds de ijstijd enerzijds (= neutraal) en directe ingrepen van de mens anderzijds (= meestal negatief). Belangrijke directe ingrepen van de mens zijn onder meer inpolderen, uitdiepen, rechte trekken en vergroten van waterlopen. Deze waren vooral gericht op drooglegging voor de landbouw en de versnelde afvoer naar de waterlopen. Dit laatste als gevolg van de toenemende verharde oppervlakte en vooral sinds de jaren '60 door de aanleg van een uitgebreid rioolstelsel. Ook de klimaatverandering vanaf het industriële tijdperk veroorzaakt geleidelijk aan meer overstromingen op de verkeerde plaatsen. Dit kan enkel opgelost en beantwoord worden met de "vraag om meer ruimte voor water". Bij de inrichting van de schaarse open ruimte die ons nog rest, moeten we het klassieke denkpatroon omgooien. We moeten allemaal "ontharden". Verharding is enkel nog te verantwoorden op plaatsen waar het niet anders kan. Overstromingsgebieden moeten we terug uitbreiden en overstromingen die zich nu voordoen in bijvoorbeeld woonkernen moeten we verplaatsen. Woningen, landbouw en industrie die foutief gevestigd zijn in natuurlijke overstromingszones, moeten we hetzij verplaatsen hetzij beschermen door elders meer ruimte voor water te creëren.

Onderzoek van de vele klimaatmodellen toont aan dat de winterneerslag gevoelig zal toenemen evenals de zomerse neerslagextremen waardoor de piekafvoeren van de waterlopen stijgen. Naast rioolstelsels kunnen overstromingen zich over een toekomstperiode van 100 jaar tot 2 keer zo vaak voordoen. Voor bufferbekkens of andere bronmaatregelen zoals vb. regenwaterputten is er voor de zomer (meest extreme zomerweden) tot 35 % bijkomende bergingscapaciteit nodig om de overlaat- of overstortfrequentie in rioolstelsels op het huidige niveau te behouden. Daarnaast zullen de laagste zomerdebieten sterk dalen. Deze evolutie naar meer verdroging wordt eveneens problematisch.

Waterkwaliteit waterlopen

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) brengt de kwaliteit van het oppervlaktewater in kaart en maakt hiervoor gebruik van verschillende meetnetten. De belasting van het oppervlaktewater door bedrijven en huishoudens neemt geleidelijk af. De metingen van nutriënten in landbouwgebied geven aan dat de belasting van het oppervlaktewater met nitraat en orthofosfaat de laatste jaren stabiel blijft, maar dat we de doelstellingen (MAP5) in 2018 niet zullen halen. De resultaten voor de algemene fysisch-chemische parameters in 2016 geven aan dat de waterkwaliteit stagneert. De algemene kwaliteitsverbetering, zoals gemeten in de periode 2007-2013, zet zich niet altijd door. Mogelijke bronnen van waterverontreiniging zijn onder meer huishoudens, bedrijven, landbouw en diffuse bronnen. Cijfers uit 2015-2016 tonen aan dat pesticiden voor een significante belasting van het oppervlaktewater in Vlaanderen zorgen. In oppervlaktewater zorgt hierbij een beperkt aantal pesticiden voor heel wat overschrijdingen van de milieukwaliteitsnorm (MKN).

Prioriteiten

- Overstromingen voorkomen (waterkwantiteit). Overstromingen voorkomen blijft de topprioriteit voor de provincie Limburg. Een belangrijke uitdaging is om het waterbeheer aan te passen aan de wijzigende klimaatomstandigheden.
- Streven naar de "goede toestand" van de waterlopen (waterkwaliteit, ecologisch en chemisch).
- Als provincie blijven we samen met de andere waterbeheerders werken aan de "goede toestand" van de waterlopen, zoals bepaald in de Europese Kaderrichtlijn Water. Bij het opstellen van de stroomgebiedbeheerplannen bakenden we daartoe speerpuntgebieden af. Dit is een gebiedsgerichte prioritering van waterlopen waarvoor het behalen van de goede toestand door en voor Vlaanderen haalbaar lijkt tegen 2021, indien we daar de nodige inspanningen voor doen. Daarnaast bakenden we ook aandachtsgebieden af, dit zijn de gebieden waar de goede toestand haalbaar geacht wordt tegen 2027. In Limburg bakenden we 8 speerpuntgebieden en 8 aandachtsgebieden af.
- Voor het behalen van de "goede toestand" van de waterlopen moeten alle instanties binnen hun eigen bevoegdheden de nodige acties ondernemen. Zo is het van primordiaal belang om extra te investeren in riolering en waterzuivering (= Infrac en Aquafin), maar ook wij hebben hier als grootste waterloopbeheerder in Limburg een belangrijke taak om o.a. de resterende vismigratiekelpunten weg te werken. Een overzicht van

de vismigraatiekelpunten wordt op kaart weergegeven in de omgevingsanalyse.

Doelstellingen

Voor een integraal waterbeleid zijn de provincies zeer belangrijke partners. Het omgaan met water is immers een maatschappelijk vraagstuk waarbij uiteenlopende belangen moeten verzoend worden. Zowel bij het terugdringen van de risico's op wateroverlast als bij het halen van de "goede toestand" van de waterlopen, nemen de waterlopen van de provincie een sleutelpositie in. Het is nu aan ons om onze uitgebreide rol van waterbeheerder op het terrein waar te maken.

Efficiënt en professioneel beheer

- Doelstelling is om het waterlandschap in Limburg nog verder te vereenvoudigen en zo de waterlopen nog efficiënter te beheren. Dit kan door de resterende waterlopen van categorie 3 te herklasseren naar categorie 2 (na akkoord van de betrokken gemeenten en Wateringen) en nauwer samen te werken met deze Wateringen.
- Indien we alle waterlopen van categorie 3 herklasseren naar categorie 2, kunnen wij als provincie ook voor deze waterlopen de wateradviezen verstrekken zodat ze voor heel Limburg uniform en meer professioneel zijn.

Overstromingen voorkomen

- We zetten in op het realiseren van de nodige overstromingszones op waterlopen van categorie 2 en kopen er de nodige gronden voor aan.
- We werken met lokale besturen en Infrax mee aan het opstellen van hemelwaterplannen. Hierin geven we de algemene aanpak en visie weer voor de infiltratie, buffering en afvoer van het regenwater in elke gemeente. We bespreken de noodzakelijke maatregelen om op een kostenefficiënte manier een zo gunstig mogelijk effect te bereiken. Het "ontharden" van de open ruimte is hier een belangrijk voorbeeld van.
- We hebben aandacht voor het verstrekken van uniforme en professionele wateradviezen. Via de wateradviezen spelen we een belangrijke rol in het uitzetten van een preventief beleid om wateroverlast te beperken.
- Ook voor hydrologen is er nog werk aan de winkel. Meten is weten. Met intelligente voorspellings- en waarschuwingssystemen via de nieuwe media kan heel wat waterschade vermeden worden. Anderzijds kunnen de beschikbare waterbergingsmogelijkheden optimaler benut worden door intelligentere sturing. Hiervoor is het belangrijk dat we meer waterlopen modelleren.
- We strijden samen met de Watering van Sint-Truiden tegen erosie om water- en modderoverlast te voorkomen. Zuid-Limburg is immers sterk erosiegevoelig. Het Provinciaal Steunpunt Land & Water dat hiervoor in 2009 werd opgericht is hét aanspreekpunt voor lokale besturen en particulieren.

Waterkwaliteit waterlopen

- Extra inspanningen van alle waterbeheerders zijn nodig om de waterkwaliteitsnormen te halen die noodzakelijk zijn voor het bereiken van een goede ecologische en chemische toestand in onze watersystemen.

Beekstructuurherstel

- We werken aan de "goede toestand" van de waterlopen door ze elk jaar goed te onderhouden en via projectwerking delen van waterlopen opnieuw in te richten en vismigraatiekelpunten op te lossen.

Overleg en samenwerking

- We maken werk van een tijdsefficiënte samenwerking met alle betrokken actoren in het waterbeleid, met aandacht voor de lokale betrokkenheid. Samen werken aan geïntegreerde gebiedsontwikkeling staat voorop, zowel met andere provinciale diensten als externe partners.
- In deze samenwerking is een belangrijke trekkersrol voor de provincie weggelegd. De provincie bezit namelijk als waterbeheerder een grote knowhow in integraal waterbeleid en gebiedsgericht overleg. We zijn, zeker na de overdracht van de gemeentelijke waterlopen, nog meer dan vroeger in zowat alle gemeenten actief als waterloopbeheerder en vormen hun belangrijkste aanspreekpunt.

Ratten- en exotenbestrijding aan waterlopen

- In Limburg bestrijdt de VMM de muskratten. De provincie is actief in de bestrijding van de bruine rat en invasieve plantensoorten. Om versnippering tegen te gaan, zal de provincie bij de bestrijding van watergebonden exoten nog nauwer samenwerken met de andere waterbeheerders en betrokken actoren.

Burger informeren en controleren

- De burger informeren, maar ook controleren. We blijven inzetten op communicatie en sensibilisering, maar de provincie zal ook meer inzetten op de handhaving van de basisregels aan waterlopen. Daarnaast zullen we nauwer samenwerken met de lokale besturen betreffende de opvolging van watergerelateerde bouwovertradingen waarvoor de gemeenten bevoegd zijn.

Erfgoed

Omgevingsanalyse

Erfgoed vertelt wie we zijn, van waar we komen. Het geeft ons identiteit. In het kader van de huidige globalisering – die steeds meer lokale en regionale identiteiten uitvlakt – is het belangrijker dan ooit om erfgoed te onderhouden, te bewaren en te begrijpen. Hiervoor moeten we het een hedendaagse relevantie geven. We gaan op zoek naar raakvlakken met andere sectoren en zorgen voor een inbedding van erfgoedzorg in de evoluerende samenleving. Zo betrekken we de bevolking meer bij ons erfgoed.

Erfgoedzorg ligt op de grens van de persoons- en plaatsgebonden bevoegdheden. Sinds 2018 valt het roerend en immaterieel erfgoed niet langer onder de bevoegdheid van de provincies. De komende decennia moet het provinciale erfgoedbeleid de ambitie hebben om maximaal zorg te dragen voor ons Limburgs onroerend erfgoed als bindende factor in een duurzame samenleving. Vier taken staan daarbij centraal:

- monumentenwacht
- algemene landschapszorg
- onroerende erfgoeddepotwerking
- publiekswerking en sensibilisering.

Naar een groter draagvlak

Dingen die leven, blijven bestaan en hebben groeikansen. Daarom moeten we erfgoed een plaats geven in het leven van de mens. Moeten we de maatschappelijke rol van erfgoed verder verkennen en erkennen. Samenwerking met andere bevoegdheidsdomeinen (ruimtelijke ordening, natuur, onderwijs, toerisme, regiomarketing, ...) wordt belangrijker dan ooit.

Herbestemming

De zorg voor dat erfgoed is de komende jaren onderhevig aan veranderingen en maatschappelijke verwachtingen. Herbestemming van onroerend erfgoed wordt een prioriteit voor alle overheden. Aangepast gebruik draagt bij tot de duurzaamheid van erfgoed. "Monumenten" hebben maar zelden één functie of vullen hun functie zelden op één manier in. Maken we erfgoed actueel? Dan blijft het leven, blijft het waardevol voor de samenleving. Een hergebruik met een actuele invulling die respect heeft voor de erfgoedwaarden: het geeft ons erfgoed hedendaagse relevantie en houdt het "in leven".

De mijnregio

Een goed voorbeeld is ons mijnerfgoed. Dankzij de reconversie beschikken we vandaag over een mijnregio die uniek is. Zes mijn gemeenten. Zeven mijnsites. Elk met een eigen identiteit. Op een actuele manier ingevuld. Van creatieve hubs tot toeristische poorten, van inspiratieplaatsen rond duurzaamheid tot campussen vol ondernemingszin. De puz-

zel is bijna compleet. Er ontbreekt alleen nog iets wat al onze mijnen inhoudelijk verbindt: een authentieke site die het verhaal van de mijnwerker vertelt.

De hedendaagse toerist is meer en meer op zoek naar betekenis en wil zijn beleving kunnen koppelen aan authentieke verhalen, aan plaatsen waarmee hij zich kan identificeren. Net daarom is de realisatie van het mijnbelevingscentrum be-MINE PIT cruciaal. Het stelt het leven van de mijnwerker centraal en zal zo uitgroeien tot dé poort voor de mijnstreek. Een nationale en internationale trekker waarmee Limburg zich in de Euregio onderscheidt.

Prioriteiten

- Naar meer participatie
Willen we het draagvlak van erfgoed verhogen? Dan worden publiekswerking en sensibilisering alleen maar belangrijker. De Limburgers bepalen immers mee of iets "erfgoed" is en of we er dus actief voor zorgen. Publiekswerking en sensibilisering vereisen extra inspanningen. Bewustmakingsacties en erfgoededucatie zijn cruciaal. We moeten de bevolking mee verantwoordelijk maken voor ons erfgoed. Dé manier om Limburgers en Limburgse erfgoedgemeenschappen te motiveren is een mix van samenwerking, innovatie via nieuwe media, nieuwe ontsluitingsvormen, actieve en persoonlijke participatie en inhoudelijke en financiële ondersteuning via een gepast subsidie-instrumentarium. Voor de regionale en lokale verankering van het Limburgse erfgoed is deze werking en ondersteuning cruciaal.
- be-MINE PIT als kerndossier
Jarenlang hebben we geijverd voor het mijnbelevingscentrum be-MINE PIT. Het is voor Limburg een kerndossier in zowel erfgoed als toerisme. De nodige inhoudelijke voorbereidingen zijn getroffen, onderzoeken afgerond en de overheidsopdracht Design & Build werd gestart. De extra Vlaamse en Europese middelen zijn binnen. be-MINE PIT verbindt de zeven Limburgse mijnsites, creëert een toegangspoort voor de mijnstreek en Limburg én zet de provincie internationaal op de kaart. Met deze nieuwe invulling krijgt be-MINE een inhoudelijke ziel, Beringen een toeristisch icoon, de Limburgse mijnstreek een toegangspoort en Limburg een allweatherattractie met internationale aantrekkingskracht. De ligging in het hart van de Euregio zal toeristen van de buurlanden lokken naar de grootste industriële erfgoedssite van Vlaanderen.
- Monumentenwacht
De werking van Monumentenwacht blijft onmisbaar voor het Limburgse erfgoed. Monumentenwachters behartigen het belang van goed en regelmatig onderhoud en brengen via periodieke inspecties de toestand van ons erfgoed in kaart. Zij zijn dé partner van eigenaars en beheerders van waardevol (on)roerend erfgoed. Het belang van dit preventieve onderhoud neemt de komende jaren alleen maar toe. Nu de (lokale) overheidsbudgetten onder druk staan, is geld meer dan ooit een struikelblok voor erfgoedzorg. Net daarom focust Monumentenwacht zich de komende jaren sterk op samenwerking met de Limburgse lokale besturen. Die besturen zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor privé-eigenaars van erfgoed. Daarom slaat de provincie

bruggen naar de 44 gemeenten en geeft ze hen maximale ondersteuning, bijvoorbeeld via collectieve lidmaatschappen – en dus schaalvoordelen en lagere kosten.

Doelstellingen

- Het mijnbelevingscentrum be-MINE PIT uitbouwen tot dé plaats waar we het verhaal van de mijnwerkers vertellen en tot dé internationale toegangspoort voor de Limburgse mijnstreek.
- Nieuwe innovatieve publieks- en sensibiliserende projecten introduceren om de bevolking actief te betrekken bij het erfgoed. Onder andere door experimentele projecten, de continuering en bijsturing van het subsidie-instrumentarium, de participatie van jongeren (cf. Jong redt Oud), ...
- Het subsidie-instrumentarium (incl. onroerend erfgoedbeleid) correct inzetten.
- De werking van Monumentenwacht Limburg verankeren in het preventieve onderhoud en de conservering van ons erfgoed. Dit in een bevoorrechte samenwerking met de gemeenten.
- Provinciale voorbeeldprojecten opzetten in het kader van algemene landschapszorg – samen met de regionale landschappen en de Limburgse intergemeentelijke onroerende erfgoeddiensten.
- Blijvend een (internationale) pioniers- en voortrekkersrol opnemen in het kader van erfgoedparticipatie en de herbestemming en het hergebruik van erfgoed.
- De provinciale kunstcollectie verder beheren en ontsluiten. Dit via publieksprojecten waarbij we de Begijnhofkerk van Sint-Truiden – Unesco-werelderfgoed – kunnen gebruiken.
- De samenwerking met andere bevoegdheidsdomeinen bevorderen en stimuleren vanuit de verbindende rol van erfgoed.

Ruimtelijke planning

Omgevingsanalyse

Op Vlaams niveau is een nieuwe vorm van ruimtelijke beleidsplanning in ontwikkeling: het "Beleidsplan Ruimte Vlaanderen" (BRV). Via het opstellen van een Groenboek en Witboek moet een BRV tot stand komen als de opvolger van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV). Het is de bedoeling dat "ruimtelijke beleidsplannen" op termijn de "ruimtelijke structuurplannen" vervangen, ook bij de provincies en lokale besturen. De focus in het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen ligt op een doordacht en zuinig ruimtegebruik voor de harde functies om hierdoor de waardevolle open ruimte maximaal te vrijwaren. Deze nieuwe aanpak, zowel inhoudelijk als procesmatig, vraagt een hele omslag in de ruimtelijke planning op de 3 beleidsniveaus.

Na de goedkeuring van het eerste ruimtelijk structuurplan provincie Limburg in 2003 (herzien in 2012) werd door het opmaken van PRUP's sterk ingezet op het voeren van een aanbodbeleid in de kleinstedelijke gebieden, de economische knooppunten en de toeristische recreatieve knooppunten van bovenlokaal niveau. Door deze provinciale ruimtelijke planningsprocessen is er 123,74 ha voor bedrijvigheid en 192,29 ha voor recreatie bijgekomen. Ook was er een positieve ruimtebalans voor groene bestemmingen (+255,66 ha) en gemeenschapsvoorzieningen (+18,78 ha). De oppervlakten agrarisch gebied (-387,94 ha), ontginningsgebied (-184,39 ha) en militair domein (-95,27 ha) namen af in Limburg. De nieuwe visie van het BRV zal ook op provinciaal niveau tot nieuwe klemtonen leiden.

Ook in Limburg komt door de verdere verstedelijking de resterende open ruimte in bebouwd gebied onder druk te staan. Het aandeel bebouwde oppervlakte steeg tussen 2001 en 2015 van 14,6 % naar 16,7 %. Deze toename deed zich vooral voor in West- en Midden-Limburg². Toch heeft Limburg ook nog heel wat hoogkwalitatieve open ruimte en sterke landschappelijke troeven.

Door de demografische en maatschappelijke trends daalt de groei van het aantal huishoudens, groeien het aantal eenpersoonshuishoudens en is er meer vergrijzing. Toch steeg het aantal eengezinswoningen tussen 2001 en 2017 met bijna 33 000 eenheden of 12,7 % (in Vlaanderen een stijging met 8,1 %). Het aandeel appartementen bedraagt momenteel 20,1 % van de totale woningvoorraad, wat een stuk lager is dan het Vlaamse gemiddelde van 25,3 %. Het wordt een belangrijke uitdaging om vraag en aanbod in de toekomst meer op elkaar af te stemmen en kwaliteitsvolle oplossingen te voorzien voor nieuwe woonvormen.

² Zie omgevingsanalyse.

Prioriteiten

- Het nieuwe Beleidsplan Ruimte Limburg (BRL) moet het kader worden voor het ruimtelijk beleid van de komende decennia voor de provincie en de 42 Limburgse gemeenten; niet allesomvattend zoals in het RSPL, maar met doelgerichte en strategische prioriteiten. Het BRL-proces werd gestart in 2016 via een participatief traject. Ondertussen stelden we een oriëntatienota, een voortgangsrapport en een focusnota op. Op basis van deze documenten, met input van de resultaten uit verschillende studies en ondersteund door een actief communicatie- en participatieproces, willen we dit Beleidsplan Ruimte Limburg in de periode 2019 – 2024 vormgeven en goedkeuren.
- In het streven naar een realisatiegerichte ruimtelijke planning willen we strategische projecten inzetten als motor voor de ontwikkeling van een gebied of zelfs een hele regio. Het strategisch project voor de Campus Diepenbeek (U Hasselt) en de Albertknoop 2.0 zijn voorbeelden van dergelijke gebiedsontwikkeling waar we met de stakeholders een intensief traject doorlopen van visievorming tot realisatie. Het Kolenspoor en het Fruitspoor hebben de ambitie om projecten van strategisch economisch en bovenlokaal belang te worden voor een hele regio. Alle gemeenteraden van de betrokken besturen en de provincieraad keurden de visie voor het Kolenspoor reeds goed. Deze visie moeten we nu stap voor stap implementeren. Voor het strategisch project Fruitspoor rondten we de fase van visievorming in het voorjaar 2019 af.
- De Limburgse context daagt alle beleidsniveaus uit om samen een creatief woonbeleid te voeren. De provincie wil hier door haar aanpak de streekmonitor zijn en een voortrekkersrol opnemen in samenspraak met alle partners. Samen met hen willen we werken aan een duurzaam woonbeleid waarbij we nieuwe woonnoden integreren in een flexibel ruimtelijk kader, waarin het aanbod sociaal wonen sterker groeit, gemonitord door provinciale en lokale cijfers en ondersteund door studies.
- Het klimaatadaptatieplan Limburg en de bijbehorende mitigatiedoelen, die we in september 2017 lanceerden, vraagt onder meer een ruimtelijk beleid dat de gewenste transitie zo gericht mogelijk kan sturen. Hiervoor moeten we ruimtelijke strategieën inzetten, die verder vorm zullen krijgen in het Beleidsplan Ruimte Limburg.
- Door op wetenschappelijke manier relevante data en studies te verzamelen en te analyseren, willen we de lokale besturen bijstaan bij de voorbereiding en uitvoering van hun woonbeleid. We willen vooral inzetten op het ondersteunen van het opnemen van de regierol lokaal woonbeleid en in het kader hiervan duidelijke keuzes maken.
- Door het opzetten/faciliteren van strategische voorbeeld- of pilootprojecten en (inter)gemeentelijke samenwerkingsverbanden willen we nieuwe innovatieve woonvormen gericht stimuleren en faciliteren. Denken we bijvoorbeeld aan collectief delen en wonen, de driegeratiewoning, de herbestemming van waardevolle hoeses, ...
- Voor de realisatie van hoogwaardige toekomstgerichte ontwikkelingen in bovenlokale strategische projecten is één slagkrachtige structuur noodzakelijk. De provincie kan hier haar bovenlokale rol waarmaken en een voortrekkersrol spelen in deze processen en projecten door een geïntegreerde gebiedswerking.
- Inzetten op herontwikkeling en kwalitatieve inbreiding in de plaats van uitbreiding door gerichte ondersteuning van de lokale besturen, bijvoorbeeld door het verlenen van subsidies.
- We zetten de digitale, interactieve Energieatlas in om de bestaande toestand te monitoren, de effecten van mogelijke nieuwe projecten te simuleren en vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. Ook de Limburgse gemeenten kunnen van dit instrument gebruikmaken met het oog op het uitwerken van hun eigen klimaatbeleid.

Doelstellingen

- Provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen zetten we minder in voor het voeren van een aanbodbeleid, maar wel als instrument in het kader van bovenlokale geïntegreerde gebiedsontwikkeling en ter realisatie van de beleidskaders van het BRL.
- De afdeling Ruimtelijke Planning wil haar ondersteunende rol naar de lokale besturen opnemen bij de omslag van structuurplanning naar beleidsplanning. Inhoudelijk zal dit gebeuren via het opstellen van de provinciale beleidskaders, waarin het gemeentelijke beleid zich kan inschrijven. Daarnaast blijven we via onze regiowerking de gemeentelijke ambtenaren ondersteunen bij het opstellen van ruimtelijke uitvoeringsplannen en de nieuwe ruimtelijke beleidsplannen.

Economie

Omgevingsanalyse

Het afgelopen jaar 2017 was een absoluut topjaar voor de economie in Limburg. Alle 10 indicatoren van de Limburgradar van POM Limburg lieten in 2017 een verbetering optekenen ten opzichte van 2016. Globaal doet Limburg het bovendien beter dan Vlaanderen aangezien Limburg slechts op één indicator (tijdelijke werkloosheid) minder goed scoort dan Vlaanderen.

Nooit eerder zoveel ontvangen vacatures en laagste werkloosheidsgraad sinds 2008

De VDAB ontving in 2017 in Limburg in totaal 28 193 vacatures, een absoluut record en een stijging met 17,8 % ten opzichte van 2016. Dat hoge aantal resulteerde ook in een sterke toename van het aantal openstaande vacatures (+30,5 % op jaarbasis, de best presterende indicator in de Limburgradar voor 2017). Een groot aantal openstaande vacatures wijst op een gunstige economische conjunctuur.

Ongeveer 300 300 inwoners van Limburg hebben eind 2017 een loontrekkende job. Dat zijn er 1,4 % meer dan eind 2016. Binnen Vlaanderen nam het aantal loontrekkenden gemiddeld toe met 1,3 %. In 2017 werd voor het eerst de kaap van 300 000 loontrekkenden bereikt in Limburg.

Recordaantal starters en laagste aantal faillissementen sinds 2008

Een recordaantal van 7 463 ondernemingen zagen in 2017 in Limburg het levenslicht. In hetzelfde jaar gingen 600 Limburgse ondernemingen failliet, het laagste aantal sinds 2008. Knappe resultaten die enigszins getemperd worden door de resultaten van het 4de kwartaal van 2017, waarin het aantal starters afneemt (-2,9 %) en het aantal faillissementen toeneemt (+10,7 %) in vergelijking met het 4de kwartaal van 2016. Het zijn daarmee meteen de enige twee indicatoren die zich niet weten te verbeteren in de Limburgradar voor het 4de kwartaal van 2017. Op jaarbasis blijft de evolutie uiteraard wel gunstig.

Omzet, uitvoer en investeringen stijgen sterker dan in Vlaanderen

Voor wat betreft export en investeringen scoorden de Limburgse bedrijven het afgelopen jaar opmerkelijk beter dan hun Vlaamse collega's. Ten opzichte van 2016 steeg het investeringsbedrag van de Limburgse bedrijven in 2017 met 12,5 % (Vlaanderen: +3,3 %) en de export met 9,0 % (Vlaanderen: +4,7 %). De omzetstijging in Limburg (+5,7 %) en Vlaanderen (+5,2 %) lag dicht bij elkaar.

De gunstige economische conjunctuur levert de grootste bijdrage aan deze sterke economische cijfers. De implementatie van de nieuwe economische strategie, zoals vastgelegd

in SALK, heeft zeker een bijdrage aan deze positieve balans geleverd en op zijn minst de valorisatie van de economische ontwikkelingskansen versneld. Ook LIRES heeft een nieuwe regionale ontwikkelingsdynamiek op gang gebracht.

Prioriteiten

- In een breed partnerschapsmodel zorgen de provincie Limburg en de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij voor de uitvoering van een provinciale economische ontwikkelingsagenda, die verder bouwt op de SALK-strategie en het vernieuwde streekbeleid.

Doelstellingen

- Een toekomstgerichte strategie inzake ruimtelijke economie vormt de hoeksteen voor een beleid dat inzet op voldoende ruimte om te ondernemen. Voldoende kwantiteit is belangrijk. Trendonderzoek, permanente monitoring van vraag en aanbod en beoogde provinciale, regionale en lokale ontwikkelingen ondersteunen de provinciale visie inzake bedrijventerreinen, revitalisering en nieuwe ontwikkelingen. In deze visie focussen we a priori op kwaliteit van de Limburgse economische ruimte. De gerealiseerde successen in de uitbouw van een campusmodel op diverse locaties in onze provincie, kunnen we op andere locaties toepassen.
- Het economische clusterbeleid stimuleert de samenwerking in de triple helix: overheid, bedrijven en kennisinstellingen. Met dit clusterbeleid trekken we de SALK-strategie verder door naar de nieuwe legislatuur. De versterking van de clusterwerking in de speerpuntsectoren logistiek, maakeconomie, energie, creatieve economie, digitale economie (ICT), zorg economie, bouw en cleantech moet leiden tot nieuwe pistes in innovatie en business development. Voor de regie van de clusterwerking is er een goede afstemming nodig tussen relevante trekkers. De provincie Limburg haakt hierbij maximaal aan bij het Vlaamse clusterbeleid.
- De Limburgse economische transitie wordt onderbouwd met sterke hefboomprojecten in de vermelde speerpunten, met een duurzame impact inzake innovatie, business development, versterking van het bestaande economische weefsel in termen van innovatie en export, de verdere uitbouw van de Limburgse start-upcultuur, ...
- In de economische transitie meet de provincie Limburg zich een sterk internationaal profiel aan. We benutten kansen voor economische samenwerking met de omliggende regio's en de bestaande internationalisatiestrategie van Locate in Limburg werken we verder uit en sluiten we dicht aan bij de economische ontwikkelingsagenda. Tevens ontwikkelen we een onthaalstrategie voor expats en buitenlands talent.
- De verspreide inspanningen inzake economische regiopromotie en community formation bundelen we in een Limburgse regie, met participatie van elke relevante actor.
- Het vernieuwde streekbeleid LIRES zetten we onverminderd voort. Het nieuwe governance model inzake streekbeleid zorgt voor een nieuwe bestuurlijke dynamiek van overleg en samenwerking tussen gemeenten en provincie en zorgt voor

een katalyserende uitvoering van de afgebakende streekontwikkelingsprojecten.

- We zorgen voor een eigentijds retailbeleid waarbij we handelaars ondersteunen in de nieuwe retailuitdagingen en gemeenten bij het opstellen en realiseren van een doeltreffend handelsbeleid.

Europa

Omgevingsanalyse

In 2018 is het meer dan 30 jaar geleden dat Limburg gebruik kan maken van Europese subsidies. De Europese subsidies zijn goed benut. Meer dan 2 000 projecten, meer dan € 600 miljoen Europese subsidies en meer dan € 2 miljard investeringsbudget is de voorlopige balans van drie decennia Europese subsidies. Het programmabeheer is lange tijd gedecentraliseerd georganiseerd, met een belangrijke taakstelling eerst voor de GOM en sinds 2000 voor de dienst Europa van de provincie Limburg. Vanaf de programmaperiode 2007-2013 gebeurt het programmabeheer vooral op Vlaams niveau met een provinciaal contactpunt voor de begeleiding en ondersteuning van de Limburgse promotoren. In uitvoering van SALK zetten we de extra Europese enveloppe in via de strategische methodiek van de Geïntegreerde Territoriale Samenwerking (GTI).

Sinds 1991 geven de Interreg-programma's, Euregio Maas-Rijn en de Grensregio Vlaanderen-Nederland, een sterke impuls aan de grensoverschrijdende samenwerking. Anno 2018 wordt de 5de-programmaperiode uitgevoerd.

Het cohesiebeleid is één van de belangrijkste instrumenten waarover de EU, Vlaanderen en Limburg beschikken voor het realiseren van concrete veranderingen op het terrein inzake klimaatverandering, energie, duurzaamheid, demografische evolutie, economische ontwikkeling, arbeidsmarktbeleid, ... Het cohesiebeleid zorgt er tevens voor dat zowel de zwakere als de sterkere regio's de positieve gevolgen van de Europese integratie meedragen en zichtbaar kunnen maken ten aanzien van de burger. De provincie Limburg reserveert daarom al verscheidene jaren omvangrijke budgetten voor provinciale cofinanciering.

Het huidige voorstel van het Meerjarig Financieel Kader (MFK) omvat evenwel een dalend budget voor de meest ontwikkelde regio's met € 15 miljard. Dit dreigt de relevantie en slagkracht van het cohesiebeleid in Vlaanderen verder te beperken. Waar het verlaagde EFRO-budget voor Vlaanderen in 2014-2020 in vergelijking met 2007 – 2013 nog positief gecompenseerd werd voor Vlaanderen door de toename van de middelen voor Interreg-samenwerking, lijkt dit voor 2021 – 2027 niet waarschijnlijk, gelet op de daling van de middelen voor de gehele Interreg-component. Hierdoor dreigt een afzwakking van de regionale gedragen Europese fondsen en een beperking op de gebiedsgerichte ontwikkeling die Europa dicht bij de burger brengt. Limburg zou in de nieuwe programmaperiode als transitieregio erkend worden, wat betekent dat er een hoger subsidiepercentage aan projecten kan worden toegekend.

Prioriteiten

- De Europese programma's blijven belangrijk voor de versnelling van de verdere economische ontwikkeling en voor het verdiepen van de grensoverschrijdende samenwerking. De vermindering van het budget van het Europese cohesiebeleid noodzaakt tot een aanpak waarbij de provinciale ontwikkelingsagenda bepalend is voor de inzet van Europese subsidies en voor de provinciale cofinanciering.

Doelstellingen

- Uitbouw van een provinciaal subsidiemakelaarsbureau
We vormen de dienst Europa om tot een provinciaal subsidiemakelaarsbureau gericht op de acquisitie van Europese subsidies van het Europese cohesiebeleid en van andere budgetlijnen van de Europese beleidsagenda. De taakstelling zit op drie niveaus:
 - programma- en projectmanagement voor Europese programma's in medebeheer: de dienst Europa stelt zich proactief op door strategische projecten, die passen in de economische ontwikkelingsagenda te capteren en inhoudelijk en technisch te begeleiden. De mogelijkheid van provinciale cofinanciering blijft behouden en zetten we selectief, doelgericht en met gedifferentieerde subsidiepercentages in.
 - informeren over andere Europese subsidiemogelijkheden: in samenwerking met Vleva bouwen we een digitaal loket uit. Interne en externe Europa-antennes ontsluiten dit loket. Het werkveld van het Europese beleid overspant hierdoor zowel de verschillende provinciale diensten als de lokale besturen en alle relevante socio-economische actoren van de provincie. Deze antennes zijn een "contactpunt" met het brede werkveld zodat ze de beschikbare informatie snel en doeltreffend verspreiden.
 - coördinatie van het Limburgse makelaarsbureau op basis van een dienstverleningsmodel met relevante Limburgse partners. De logische vervolgstap op de informatieopdracht is een vraaggerichte dienstverlening. Hiervoor ontwikkelen we een coöperatief model, waarbij we met relevante Limburgse actoren samenwerken om vragen over de projectprocedure te begeleiden en te ondersteunen.
- Crossborder samenwerking
Door zijn centrale ligging in het consumentenhart van Europa heeft Limburg unieke troeven en kansen voor grensoverschrijdende samenwerking.
 - De provincie ontwikkelt een kansatlas voor de crossbordersamenwerking. Deze kansatlas geeft richting aan de thematische en bestuurlijke grensoverschrijdende samenwerking met de buurregio's en vormt de inhoudelijke insteek voor het opstellen van de nieuwe operationele programma's.
 - De dienst Europa wijst de bedrijven en organisaties de weg naar het buitenland door het stimuleren van de samenwerking van bedrijfsleven en kennisinstellingen en door het maken van slimme combinaties, vaak in samenwerking met andere overheidsorganisaties.
 - De provincie beoogt geen lobbyhuis zoals het Huis van de Nederlandse Provincies, maar wil actief participeren aan een aantal Europese thematische netwerken.

- We zetten voluit in op het partnerschap in de Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) Euregio Maas-Rijn om stappen voorwaarts te zetten in de grondgebonden grensoverschrijdende samenwerking. De provincie zorgt voor de bestuurlijke verbinding tussen de EGTS en de lokale besturen.

Arbeidsmarktbeleid

Omgevingsanalyse

De Limburgse arbeidsmarkt heeft lange tijd de rode lantaarn op Vlaams niveau gedragen. Dankzij SALK en de gunstige economische conjunctuur heeft ze een duidelijke sprong voorwaarts gemaakt. Eind mei 2018 staat de Limburgse werkloosheidsgraad (6 %) op een gelijk niveau met Vlaanderen. Nominatief bedraagt het aantal werkzoekenden 24 358. Er zijn echter belangrijke verschillen tussen de streektafels. Midden-Limburg (7,2 %) en het Maasland (7,1 %) hebben nog steeds een hogere werkloosheidsgraad dan het Limburgse en Vlaamse gemiddelde. Met 4,4 % heeft Noord-Limburg de laagste werkloosheidsgraad. Op gemeentelijk detailniveau blijven Genk (9,6 %) en Maasmechelen (8,9 %) opvallend slechter scoren.

In de Limburgse werkzoekendenpopulatie zijn vooral de laag- en middengeschoolden sterk vertegenwoordigd. De jeugdwerkloosheid is sterk gedaald terwijl de groep van de leeftijdscategorieën 25-50 en 50+ een belangrijk aandeel in de Limburgse werkloosheidscijfers innemen. Inzake de werkloosheidsduur zijn de werkzoekenden met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar en met meer dan 2 jaar sterk vertegenwoordigd.

Niettegenstaande de gunstige evolutie van de Limburgse werkloosheidscijfers vertoont de Limburgse arbeidsmarkt nog steeds belangrijke knelpunten:

- door de gewijzigde regelgeving is het aantal Limburgers zonder werk veel groter dan het aantal geregistreerde werkzoekenden bij de VDAB.
- de mismatch tussen vraag en aanbod blijft bestaan met als gevolg dat de lijst van knelpuntvacatures groeit en veel vacatures bij het Limburgse bedrijfsleven langdurig blijven openstaan of zelfs helemaal niet ingevuld raken waardoor bedrijven in hun bedrijfs groei worden geremd.
- de Limburgse werkzaamheidsgraad blijft onder het Vlaamse gemiddelde.

De VDAB is de decretale arbeidsmarktregisseur en beschikt over een relatief grote opleidings- en bemiddelingscapaciteit en over diverse Vlaamse tewerkstellingsmaatregelen. Doch omwille van de specificiteit van bepaalde doelgroepen, vacatures, regio's en gemeenten is meer en meer maatwerk nodig. Een sterker driepartijenpartnerschap tussen VDAB, provincie en lokale besturen kan dit maatwerk op het terrein invullen.

Prioriteiten

- De provincie Limburg onderneemt aanvullend en complementair op de werking van de VDAB als decretale arbeidsmarktregisseur acties en initiatieven voor een performante werking van de Limburgse arbeidsmarkt.

Doelstellingen

- De krapte op de Limburgse arbeidsmarkt wordt steeds nijpender. Generieke maatregelen lijken niet meer te volstaan. De dienst Economie ontwikkelt in samenwerking met de VDAB, de Limburgse gemeenten en de Limburgse werkgevers- en sectororganisaties een maatgericht arbeidsmarktbeleid. Dit is op maat van regio's, gemeenten, sectoren, beroepen, ... Acties die in deze doelstelling passen zijn: de inzet van jobcoaches in samenwerking met de VDAB en gemeenten, innovatieve vormen van matching van vraag en aanbod in het bijzonder voor technische profielen, poolsystemen voor de opleiding en tewerkstelling van specifieke beroepen, de organisatie van open-leerwerkplaatsen bij bedrijven voor knelpuntvacatures, beter benutten van de arbeidsmarktreserves zoals de inzet van anderstaligen, het valoriseren van de kansen van grensoverschrijdende arbeidsmarkt mobiliteit, de ondersteuning van regionale en sectorale jobevents, ... Voor de financiering benutten we het provinciale arbeidsmarktfonds en eventuele ESF-middelen .
- De economische groei, de voortschrijdende robotisering en digitalisering en het toenemende gebruik van big data hebben een belangrijke impact op de arbeidsmarkt die zich in een ingrijpende transitiefase bevindt. Door een toenemende intrede van technologie in vrijwel alle sectoren zien we bepaalde beroepen definitief verdwijnen of in omvang afnemen. Technologische innovatie zorgt ook voor nieuwe beroepen en profielen en leidt tot een andere arbeidscultuur en -organisatie. Om de arbeidsmarkt voor te bereiden op de toekomst is een proactieve opstelling nodig om tijdig te kunnen inspelen op structurele veranderingen van de arbeidsmarkt en van economische sectoren. De dienst Economie werkt samen met VDAB Limburg en andere relevante arbeidsmarktactoren aan een Limburgse arbeidsmarktagenda en speelt een verbindende rol bij het opstellen en uitvoeren van deze strategie.
- De dienst Economie werkt met het Limburgse bedrijfsleven en de kennisinstellingen aan een expertisecentrum voor innovatieve arbeidsorganisatie. Met de actie "Verstand komt met de jaren" heeft de dienst Economie met praktijklabo's in diverse economische sectoren en bedrijfsgerichte ondersteuning reeds een experimentele werking inzake innovatieve arbeidsorganisatie ontwikkeld. In het kader van SALK hebben ook de kennisinstellingen beperkte activiteiten ontwikkeld.
- Deze werking met expertise-opbouw en bedrijfsgerichte begeleiding pikken we terug op met het oog op het realiseren van werkbaar werk, het tegengaan van vroegtijdige uitstroom en het verhogen van de werkzaamheidsgraad bij 50-plussers.
- We voeren een stimulerend beleid om Limburgers met een verre afstand tot de arbeidsmarkt een duurzaam tewerkstellingsperspectief te bieden.

Landbouw

Omgevingsanalyse

Het aantal landbouwbedrijven in Limburg en met uitbreiding in heel Vlaanderen daalt reeds jaren. Desondanks blijven alle deelsectoren van de land- en tuinbouwsector samen een productiewaarde van € 671 miljoen vertegenwoordigen, bijna 12 % van de totale productiewaarde op Vlaams niveau. Hierbij valt vooral het aandeel van de Limburgse fruitteelt op: bijna 60 % van de Vlaamse productiewaarde in de fruitteelt realiseren we in onze provincie. De Limburgse zandgronden lenen zich dan weer uitstekend voor de teelt van asperges en kunnen we met een areaal van ruim 400 ha als dé hotspot van de Vlaamse aspergeteelt bestempelen.

Naast deze rechtstreekse productie is er nog een omvangrijk agrobusinesscomplex. Uit een recente studie, uitgevoerd door de verschillende provinciale besturen, bleek dat er in Limburg een kleine 4 000 bedrijven actief zijn in dit complex. In totaal vertegenwoordigde het grotere ABC-complex in Limburg in 2015 een productiewaarde van € 4 miljard, de primaire productie inbegrepen.

Een bijkomende opportuniteit zijn de linken die we kunnen leggen door Agrofood. Een mogelijke piste is de meerwaardede creatie van reststromen, de link tussen fruitteelt en de farmasector.

Prioriteiten

- Het provinciale landbouwbeleid flankiert de transitie van de land- en tuinbouw naar een innovatief en toekomstgericht agrobusiness- en foodcomplex.

Doelstellingen

- Economische afwegingen in de land- en tuinbouwsector gaan tegenwoordig hand in hand met het duurzaam gebruik en invulling van de agrarische ruimte. Een hoogstaand kwalitatief landbouwlandschap draagt immers bij tot harmonie tussen de landbouwsector en de andere gebruikers ervan. Het creëren van dit draagvlak is uitermate belangrijk door de eisen die de consumenten tegenwoordig stellen aan voedselproductie en –veiligheid.
- Het inzetten op onderzoek, diversificatie, landschappelijke integratie en kennisdoorstroming zijn belangrijke elementen in het provinciale landbouwbeleid. Kennisontwikkeling en –verspreiding in de land- en tuinbouw zijn al lang speerpunten in het provinciale landbouwbeleid. De Limburgse boeren mogen dan wel aan de Europese top staan betreffende teeltexpertise, het komt er wel op aan om blijvend nieuwe inzichten te verwerven en toepasbaar te maken voor een duurzame landbouwpraktijk. Het spreekt voor zich dat de 3 Limburgse strategisch gelegen provinciale praktijkcentra – pcfruit, PVL en PIBO-campus - hierin een cruciale rol spelen. Zij ondersteunen de land- en tuinbouwers niet alleen in dagelijkse beslissingen met een directe

economische finaliteit zoals bijvoorbeeld rassenkeuzes, maar staan ook in de voorhoede bij het ontwikkelen en implementeren van nieuwe productiemethodes. Aangezien de specificiteit van onze landbouwregio's is het dan ook van belang dat deze kennisontwikkeling lokaal verankerd wordt in het productiegebied. Ook de rol van de praktijkcentra binnen CVBB bij het uitrollen van het beleid inzake waterkwaliteit mogen we niet onderschatten.

- We zetten in op het ondersteunen van ondernemerschap, met advies en begeleiding van landbouwers en lokale besturen, gericht op multifunctionele landbouw (korte keten, verkoop hoeveproducten, landbouweducatie, ...) en plattelandstoerisme (hoevetoerisme, logies, fietsroutes, ...). De strategie van boeren om de eigen productie verder te valoriseren en in een directe lijn met de eindgebruiker af te zetten is zeker niet nieuw. Ingegeven door een steeds harder wordende concurrentiestrijd zal het concept van directe verkoop steeds meer een bewuste strategie zijn van onze producenten. Andere initiatieven zoals Steunpunt Groene Zorg, de vzw Plattelandsklassen of het Limburgs Steunpunt Rurale Ontwikkeling passen perfect in de context van het professionaliseren van multifunctionele landbouw.
- De dienst Landbouw en Platteland ijvert via haar adviserende rol in deze planningsprocessen voor een vrijwaring van de open ruimte als productiegebied van onze Limburgse land –en tuinbouw-producten. De landbouwgrond staat ook steeds meer en meer onder druk door verschillende ruimtelijke planningsprocessen, maar ook door de vertuining en verpaarding van het landschap. Op het platteland en in de landelijke dorpen werken eveneens mensen, los van de land- en tuinbouw, die het platteland kleuren. We kiezen daarbij zowel binnen de ruimtelijke planning als in het kader van de vergunningsverlening voor het aantrekken van economische activiteiten die geen of weinig impact hebben op de open ruimte of het agrarisch gebied. In de provincie Limburg lopen nog een aantal ruilverkavelingsprocessen. De dienst Landbouw en Platteland hertekent onder de leiding van de VLM en samen met ANB, het Agentschap Onroerend Erfgoed, afgevaardigden van de provinciale landbouwkamer ... in grote landbouwgebieden de Limburgse kaart om een efficiëntere landbouw in combinatie met een verbetering van het wegennet en het openbare terrein te realiseren.

Plattelandsontwikkeling

Omgevingsanalyse

Sinds 2000 speelt de provincie een sterke rol in de uitvoering van het Europese plattelandsbeleid en in het Vlaamse plattelandsprogramma. Deze rol is sinds 2007 nog verder versterkt door het opnemen van het coördinatorschap van de zogenaamde Leadergroepen. In deze groepen werken we via een bottom-upmethodiek, in samenwerking met gemeenten en plattelandsactoren, aan de socio-economische vitaliteit van het Limburgse platteland. In de programmaperiode 2014-2020 continueert de provincie Limburg, in nauw overleg met de 4 andere Vlaamse provincies, deze rol in de uitvoering van PDPO III en PlattelandPlus.

In het provinciale plattelandsbeleid neemt de provincie Limburg in eerste instantie een verbindende rol en een regisseursfunctie op. We betrekken gemeenten en plattelandsactoren bij de uitvoering van een plattelandsstrategie en een gezamenlijke doelstelling. Hierdoor creëren we een gecumuleerd investeringsbudget gecreëerd waardoor we een sterke impuls aan de Limburgse plattelandsontwikkeling geven.

Zo zal de provincie Limburg, samen met Europa en Vlaanderen bij het einde van de huidige programmaperiode (2015 – 2020) meer dan 12 miljoen euro inzetten voor de uitvoering van kwaliteitsvolle plattelandsprojecten binnen het Vlaamse Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO III) en samen met Vlaanderen voor “PlattelandPlus”, een pijler die specifiek inzet op gebiedsgerichte plattelandsontwikkeling.

De vermelde regisseursfunctie sluit perfect aan bij de rol van het provinciale bestuursniveau als gebiedswerker. Het provinciale niveau is immers uitermate geschikt om regionale en gebiedsgerichte sterktes en troeven tot ontwikkeling te brengen en heeft voldoende schaalgrootte om op knelpunten en bedreigingen te anticiperen.

De rol van gebiedswerker in het plattelandsbeleid veronderstelt wel een geïntegreerde aanpak en de betrokkenheid van diverse beleidsvelden. Door de jarenlange ervaring in PDPO heeft de provincie een grote expertise in dit geïntegreerd gebiedsgericht werken en dit vanuit een partnerschapsmodel met gemeenten en plattelandsactoren.

Naast de regisseursfunctie neemt de provincie ook de rol van actor op door zelf acties en initiatieven in de Limburgse plattelandsontwikkeling te ontwikkelen en uit te voeren. Voorbeelden ter zake zijn nieuwe technieken voor erosiebestrijding, verbeteren van de leefbaarheid in de Limburgse dorpen, ondersteuning van de wijnbouw, de uitbouw van een praktijkcentrum voor de bijenteelt, het verbeteren van de omgevingskwaliteit op het platteland, ...

Prioriteiten

- Het plattelandsbeleid beperkt zich niet tot het beheer van de Europese subsidies. De dienst Landbouw en Platteland beschikt over een omvangrijke gebiedskennis, mede dankzij de intense samenwerking met het lokale bestuursniveau en andere actoren en organisaties actief op het Limburgse platteland. De provincie heeft een sturende, regisserende en katalyserende functie. Plattelandsbeleid heeft een hoge flankerende waarde en versterkt onder meer het erfgoed, de wooninfrastructuur, de mobiliteit en de lokale economie. Zo zet de dienst Landbouw en Platteland haar gebiedsgerichte expertise in op verschillende Vlaamse en provinciale initiatieven zoals het Drielandenpark, Onroerende Erfgoedcommissie, het GGSP Haspengouw, het IPO ...

Doelstellingen

- De dienst Landbouw en Platteland neemt op basis van haar jarenlange expertise in PDPO haar rol als regisseur in de Limburgse plattelandsontwikkeling verder op. Dit impliceert dat de provincie haar expertise verder inzet voor de doeltreffende uitvoering van het Europese en Vlaamse programma voor plattelandsontwikkeling. De nieuwe programmaperiode 2021-2027 bereiden we in partnerschap met de Limburgse gemeenten en plattelandsactoren voor. Naast inhoudelijke expertise reserveert de provincie een financiële impuls voor de uitvoering van PDPO IV.
- In het verlengde van de ontwikkelde expertise inzake medebeheer van het Europese en Vlaamse PDPO herprofileert de dienst Landbouw en Platteland zich als een regie- en expertisebureau van waaruit de Limburgse plattelandsontwikkeling wordt aangejaagd en gecoördineerd. Deze functie nemen we op in een permanente wisselwerking met de andere provinciale grondgebonden bevoegdheden. Hierbij zoeken we aansluiting bij bestaande sectorale onderzoeksrapporten en gebiedsgerichte visies. Als bureau zorgt de dienst ook voor de inhoudelijke ondersteuning van de gemeenten en de plattelandsactoren.
- Vanuit haar rol als gebiedswerker ontwikkelt de dienst Landbouw en Platteland ook sectorale doch bij voorkeur geïntegreerde hefboomprojecten met een duurzame impact op de socio-economische vitaliteit van het Limburgse platteland.

Vrijtijdseconomie

Omgevingsanalyse

De vrijetijdseconomie is uitgegroeid tot een economisch speerpunt. Uit een onderzoek bij vakantiegangers in commerciële logies in de Vlaamse regio's (Westtoer³, 2017) blijkt dat Limburg de afgelopen drie jaar op rij een stijging heeft gekend van aankomsten en overnachtingen. De voorlopige cijfers van 2017 voor Limburg stabiliseren zich op het hoge niveau van vorig jaar. De cijfers voor 2017 zijn de 2de beste cijfers sinds het begin van gelijkaardige metingen in 2012. Enkel het recordjaar 2016 deed beter. De voorbije 5 jaar stegen de overnachtingen met 18 % (17,3 %) ten opzichte van 2013.

Van de 2,3 miljoen Belgische en Nederlandse vakantiegangers in alle Vlaamse regio's, kiest 42 % voor een Limburgse regio: 4 % kiest voor Haspengouw, 4 % voor Hasselt, 27 % voor Limburgse Kempen, 5 % voor Maasland en 2 % voor Voeren. Die gasten zijn goed voor 48 % van alle overnachtingen in de Vlaamse regio's. De belangrijkste redenen om te kiezen voor een vakantie in de provincie Limburg zijn de mogelijkheden voor een rustige vakantie (38 %) en de mogelijkheden om te fietsen (34 %). Ook het landschap en de omgeving (31 %) en de mogelijkheden om te wandelen (30 %), zijn vaak aangehaalde redenen.

86 % van de gasten in onze provincie is uiterst tot zeer tevreden met de vakantiebestemming en Limburg is de provincie met de hoogste terugkeerintentie: 87 % keert "vrijwel zeker" of "wellicht wel" terug binnen de drie jaar. Bijna 93 % van de ondervraagde gasten geeft bovendien aan om Limburg aan te bevelen als vakantiebestemming bij vrienden of familie.

Uit het onderzoek blijkt ook dat 3 op 10 van de Belgische vakantiegangers in Limburg kiest voor een themavakantie, waarvan meer dan 40 % fietsen als hoofdactiviteit aangeeft, gevolgd door zwemmen en wandelen. Bij de "niet-themavakanties" of gevarieerde vakanties zijn de populairste activiteiten wandelen, terrasje doen, restaurantbezoek, zwemmen, fietsen, uitrusten, shoppen, cultuur en museabezoek.

Met 42 % van de aankomsten van Belgische en Nederlandse gasten in de Vlaamse regio's en 48 % van alle overnachtingen gaat een belangrijk deel van de omzet (46 %) gerealiseerd door deze gasten naar de Limburgse regio's. De gemiddelde uitgave van de Belgische vakantiegangers in onze provincie is 95,48 euro per persoon per nacht. Uit het vorige Vlaamse regio-onderzoek van 2011 bleek dat de gemiddelde uitgave in Limburg 74,70 euro was, geïndexeerd naar 2017 gaat dit om 81,63 euro. Een stijging van 17 % dus van de gemiddelde uitgave per persoon per nacht voor Limburg.

Het toeristische succes zorgt voor economische meerwaarde in termen van omzet en jobs. Vandaag zijn er 34 781 jobs,

direct en indirect in de vrijetijdseconomie, dat is 1 op 10 jobs in Limburg. Ten opzichte van 2013 zijn er 17 % meer jobs in de vrijetijdseconomie.

Deze cijfers bevestigen Limburg in haar groeiende reputatie als populaire dichtbij bestemming. In 2014 werd door de provincie de bewuste keuze gemaakt in te zetten op de vrijetijdseconomie en werden extra middelen vrijgemaakt voor de ondersteuning van de sector. In nauwe samenwerking met de 44 steden en gemeenten en de toeristische ondernemers werden tal van initiatieven genomen om Limburg op de kaart te zetten.

Prioriteiten

- De sterke toekomstgerichte ontwikkelingsstrategie voor de vrijetijdseconomie wordt gecontinueerd zodat de positie van Limburg als populaire dichtbij bestemming kan worden versterkt.

Doelstellingen

- De provincie Limburg vervult de voorwaarden zodat Toerisme Limburg vzw verder het partnerschapsmodel, waarbij publieke en privéactoren worden verenigd, kan uitbouwen en verdiepen. Op basis van dit model profileert Toerisme Limburg zich als regisseur van de cluster vrijetijdseconomie. Kennis en expertise worden in de organisatie maximaal geborgen en naar de sector ontsloten. Vanuit het partnerschapsmodel ontwikkelen we hefboomen inzake marketing, belevingsprojecten, nieuwe hefboomprojecten (zoals Fruit- en Kolenspoor) en versterking van het toeristische ondernemerschap.
- Provincie en gemeenten moeten zorgen voor een sterke omgeving voor de verdere groei van de vrijetijdseconomie, ondernemers zorgen dan weer voor een invulling van deze omgeving. De provincie Limburg ontwikkelt een inhoudelijk en financieel impulsbeleid zodat we het toeristische ondernemerschap toekomstgericht versterken.
- Toerisme is een economische sector op zich, maar heeft ook een unieke kracht om te verbinden. Op het kruispunt tussen toerisme en natuur, erfgoed, gastronomie, streekproducten, detailhandel en horeca, ... liggen unieke opportuniteiten zowel voor de provincie als voor gemeenten. De provincie en Toerisme Limburg detecteren deze waardevolle cross-overs en voeren een stimulerend beleid voor de ontwikkeling van nieuwe product-marktcombinaties.
- Op het vlak van toerisme liggen er nog belangrijke kansen in de benadering van specifieke doelgroepen. Toerisme Limburg zet samen met diverse partners in op het zakelijke toerisme (Mice). Ook het fietstoerisme is sterk ontwikkeld. In het zorgtoerisme daarentegen moeten we nog een belangrijke ontwikkelingslag maken.
- Dankzij de volgehouden inspanningen voor de kwaliteit van de fietspaden, het onderhoud, de beleving en de promotie is Limburg de fietsprovincie bij uitstek. Deze inspanningen worden gecontinueerd. Met een innovatieve aanpak stellen we voor elke gemeente een meerjarig kwaliteitsplan op. Hiermee kunnen we een grote efficiëntieslag maken. De gemeentelijke budgetten bestemd voor het fietsroutenetwerk passen beter in het gemeentelijke budget en de provinciale subsidies kunnen

³ Onderzoek uitgevoerd door Westtoer in samenwerking met Toerisme Oost-Vlaanderen, Toerisme Vlaams-Brabant, Toerisme Provincie Antwerpen en Toerisme Limburg

we efficiënter inzetten. Bovendien pakken we kwaliteit, comfort, veiligheid en beleving simultaan aan. Met deze aanpak zorgen we voor maatwerk per gemeente. Indien we alle screenings in elkaar passen, stellen we voor het volledige fietsroutenetwerk een gebiedsdekkend plan op.

- We ondersteunen het Domein Bokrijk in zijn ambitie om uit te groeien tot een centraal park in Limburg, gebouwd op een sterk fundament van het Openluchtmuseum, ambachtelijk vakmanschap in de corda van de ambachten en natuur.

Provinciaal Domein Bokrijk

Omgevingsanalyse

In 2018 viert Bokrijk zijn verjaardag: 80 jaar park en 60 jaar Openluchtmuseum. Het park trekt 1 miljoen parkbezoekers per jaar aan en is goed voor 250 directe VTE. Om deze ambitie te kunnen behouden voor de volgende generaties moet Bokrijk een proactief beleid voeren. Het domein vertrekt hierbij vanuit zijn DNA/waarden/geschiedenis, vertaalt die naar de wensen van de huidige maatschappij en anticipeert op de wensen van de komende generaties.

Interne en externe omgevingsfactoren spelen in op deze positionering. Bokrijk is een overheidsgestuurde instelling met beleidsdoelstellingen op het vlak van natuur, cultuur, onroerend erfgoed en toerisme. Daarnaast begeeft het park zich op een steeds groter wordende concurrentiële vrijetijdsmarkt waar de bezoeker klant is. Deze beide rollen wil Bokrijk hand in hand laten gaan.

De marktvraag heeft impact op de exploitatie: aantrekkelijkheid van het productaanbod, piekfijn onderhouden patrimonium en kwaliteitsvolle dienstverlening moeten voldoen aan de vraag van de consument (die een toerist is).

De beleidsvraag vertrekt steeds vanuit de collectie (landelijk erkend museum, geklasseerd monument en landschap, waardevol groen en natuur). Deze collectie is het enige vertrekpunt van de hele werking: beheer en borging, onderzoek en kennisdeling, presentatie en publieksbemiddeling. Elk van deze verschillende inhoudelijke functies (natuur, cultuur, erfgoed) werkt bovendien binnen een eigen beleidskader (natuur en bos, cultuur, onroerend erfgoed). Binnen elk beleidskader zijn er partnernetwerken.

Het evenwichtig samengaan van verschillende functies (museum, speeltuin, arboretum, park) op verschillende markten (lokaal, regionaal, internationaal) voor verschillende doelgroepen (sectorgerelieerd als bezoekers) is het omgevingskader waarbinnen Bokrijk werkt om de hoogst mogelijke maatschappelijke relevantie op alle vlakken na te streven.

Prioriteiten

- In het begin van de voorbije legislatuur werd binnen dit (evenwichts)kader een strategische missie en visie op middellange termijn ontwikkeld op basis van een bottom-upaanpak: een Manifest van 15 ambities waaraan acties gekoppeld zijn die binnen de context van de beleidsfuncties gefaseerd uitgevoerd zijn of worden.
- Het museum is voor de periode 2019-2023 erkend als een van de ruim twintig landelijk erkende musea. Het museum werkt binnen zijn kernthema's met vakmanschap en bouw- en wooncultuur als prioriteiten binnen deze beleidsperiode. Vanaf 2019 zal het museum ook een bijkomende (Vlaamse) erkende dienstverlenende rol opnemen als Vlaams platform voor het erfgoed van het vakmanschap (genaamd Crafts).

Om zijn maatschappelijke relevantie voor de economie te verhogen richtte Bokrijk eerder al VAKlab op, een kennis- en dienstencentrum voor ondersteuning van vakmanschap en ondernemerschap. De resultaten van het huidige traject (met Europese steun) zullen steeds meer zichtbaar worden en het domein neemt initiatieven om de werking van VAKlab te continueren.

- Het volledige geklasseerde erfgoed is sinds 2017 in duurzame restauratie. Tegen 2021 zullen alle 120 gebouwen, schuren, erven en gedenktekens gerestaureerd zijn. In samenwerking met Onroerend Erfgoed zal het patrimonium op deze wijze gewaarborgd blijven. De werken worden bovendien aangegrepen om de banden met de 44 Vlaamse herkomstgemeenten terug op te nemen zodat Bokrijk ook ex situ zijn maatschappelijke (erfgoedrol) kan opnemen.
- Bokrijk beschikt over een goedgekeurd bosbeheersplan (2014) en aanvullend landschapsbeheersplan en werkt daarvoor samen met alle betrokken diensten aan een actualisering hiervan. De verdere uitvoering van het huidige plan en de verdere visieontwikkeling ervan zijn een belangrijk kader om het groene karakter in evenwicht met de recreatieve functies te behouden en verder uit te bouwen. De vraag naar verdere natuurinrichting van het vijvergebied ligt hierbij voor. Fietsen door het Water is een voorbeeld van de manier waarop landschappelijke ingrepen winst leveren voor natuur en recreatie. Bokrijk maakte inmiddels een mastervisie voor het landschap van Bokrijk.
- Om op de markt van de vrijetijdseconomie in onze provincie nog meer van betekenis te zijn wil Bokrijk met regelmaat exposities uitbouwen die de internationale markt aanspreken. "De wereld van Bruegel" (2019) in samenwerking met KHM Wenen en het Vlaamse Meesters-project is een voorbeeld om meer (internationale) dagbezoekers en meer verblijfstoerisme aan te trekken. Bokrijk werkt hiervoor samen met Toerisme Limburg en Toerisme Vlaanderen.
- Om al deze ambities waar te maken is er verdere nood aan een nog betere exploitatiestructuur. We denken hierbij aan een 365 dagenmodel met weersongebonden infrastructuur en logies. De verdere uitbouw van Bokrijk als een performante organisatie om nog beter te kunnen exploiteren en het human capital als dienstverlenende rol te valoriseren is hiervoor nodig.

Doelstellingen

- Correcte, efficiënte en effectieve uitvoering van alle beleidsplannen.
 - Museumbeleidsplan: in de volgende beleidsperiode zal de klemtoon liggen op collectiebeleid (inventarisatie, waardering en huisvesting van de 40 000 voorwerpen) en de verdere uitbouw van de kernthema's "vakmanschap" (waaronder BKRK en VAKlab) en van "bouw- en wooncultuur" (gekoppeld aan de restauraties).
 - Wereld van Bruegel: met deze internationale tijdelijke expositie (opening april 2019) wenst het museum 100 000+ bezoekers aan te trekken, waarvan 40 % buitenlanders. In een samenwerking met Toerisme Limburg en de sector zal zich dit vertalen in een hogere spin-off voor de vrijetijdseconomie in Limburg. Bokrijk wenst in 2022 (na afloop van de restauraties)

een volgende grote expositie te bouwen rond het thema "bouw- en wooncultuur".

- Bosbeheers- en natuurinrichtingsplan: in het najaar van 2018 starten we samen met ANB en AOE de studie van een geactualiseerd bosbeheersplan om vanuit een gezamenlijke visie de natuurdoelstellingen in en rond Bokrijk in kaart te brengen en ze daarna gefaseerd uit te voeren.
- Meerjarige restauratie: tegen 2021 zullen alle 120+ gebouwen gerestaureerd zijn. Het museum zal zijn publiekswerking hierop enten, samenwerking met de erfgoedgemeenschap hierrond opzetten (lokale besturen/herkomstgemeenten) en kennis/expertise rond de restauraties borgen en delen.
- Actualisering van het Manifest met horizont 2022-2026+.
- Verzelfstandiging met plan van aanpak voor de uitbouw van een organisatie die werkt conform de vooropgestelde ambities.

PLOT

Omgevingsanalyse

Openbare veiligheid staat of valt met een doorgedreven mono- en multidisciplinair opleidings- en trainingsbeleid en een goed gefaciliteerd werkveld. Limburg telt ongeveer 2 325 politiemensen, 1 350 brandweerlieden en 650 ambulanciers. Jaarlijks leidt het PLOT in deze drie disciplines 300 nieuwe professionals op tot hun eerste stappen in het beroep. Daarnaast komen de 4 325 Limburgse veiligheidsprofessionals meermaals per jaar naar het PLOT voor het onderhouden of uitbreiden van hun bekwaamheid via opleiding en training.

Elke afzonderlijke veiligheidsdiscipline kent eigen evoluties. Binnen de politie is er een toenemende vraag naar professionalisering onder invloed van nieuwe maatschappelijke dreigingen, nieuwe criminaliteitsvormen en toenemende regelgeving. Binnen de brandweer vond er een ingrijpende hervorming plaats van de brandweerorganisatie en het brandweeronderwijs. De meeste basisopleidingen breidden fors uit en er werd een opleidingsplicht ingevoerd voor de voortgezette vorming. Alleen al deze laatste hervorming betekent in 2019 een toename met 27 300 opleidingsuren en een stijging van 163 800 instructeursuren of 700 %. Voor de hulpverlener-ambulance vaardigde de federale overheid recent "staande orders en procedures" uit, die een bijscholing vereisen van elk van de 650 Limburgse ambulanciers. Er is ook nog een wijziging van de regelgeving in verband met de opleidingen en de financiering in aantocht. De genoemde evoluties hebben bovendien plaats in een context waarin schaalvergroting, wijzigende regelgeving en budgettaire uitdagingen zich in toenemende mate manifesteren. Een context die vraagt om een duurzame inzet van mensen en middelen.

Maatschappelijke evoluties brengen nieuwe veiligheidspercepties, -behoeften en -verwachtingen met zich mee. Er worden voortdurend hogere eisen gesteld aan het optreden, de bekwaamheid en de middelen van de veiligheids- en hulpverleningsdiensten. Levenslang leren en een toekomstbestendige benadering van openbare veiligheid zijn dan ook essentieel en moeten gebeuren met aandacht voor kansen en bedreigingen als gevolg van technologische innovaties. We denken hierbij aan uitdagingen zoals artificiële intelligentie, robotica, drones, the internet of things, blockchaintechnologie, virtuele munten, virtual reality, enzovoort. Deze technologische innovaties zullen hand in hand moeten gaan met sociale innovaties zoals op het vlak van de arbeidsorganisatie, het maximaal benutten van competenties gericht op het verbeteren van de prestaties van de organisatie, de ontplooiing van talent, ...

De uitdaging is dan ook groot en het provinciale veiligheids- onderwijs is betrokken partij en bij uitstek een belangrijke dienstverlener en motor van verandering in het landschap van de openbare veiligheid.

Het spreekt voor zich dat niet alleen de dienstverlening van het PLOT aan het werkveld, maar ook de methodes eigen aan het PLOT en zijn onderwijs, mee zullen evolueren met de technologische innovatie: integratie van nieuwe technologieën in de opleidingen, introductie van nieuwe methodes zoals afstandsonderwijs in de onderwijsprocessen, enzovoort. Verder zijn er nog de aanpassingen van het onderwijs aan de wijzigende regelgeving rond het veiligheidsonderwijs waarbij we een aansluiting op het publieke onderwijs beogen en de hiermee samenhangende structurele samenwerking met bepaalde partners in dit domein. Tot slot denken we aan aanpassing en verdere automatisering van onze bedrijfsprocessen met het oog op een kostenefficiënte organisatie en een optimale inzet van mensen en middelen.

Dezelfde principes gelden voor LSX (Limburg School for Excellence), een andere pijler van het PLOT. LSX focust op bestuurlijke vorming en kennisdeling. Ook ambtenaren passen hun dienstverlening aan de moderne noden en wensen van de burger aan. Door gerichte en specifieke actualiteitsvorming en deskundigheidstraining wil LSX, samen met het PLOT, de slagkracht binnen de lokale besturen verhogen.

Prioriteiten

- Een aantrekkelijke regio is ook een veilige regio. Het PLOT levert een fundamentele bijdrage aan een veilig Limburg, waar het goed leven en werken is. We doen dit door het verhogen van de kwalitatieve slagkracht van de Limburgse partners in openbare veiligheid, voor wie het PLOT een referentie moet zijn. We benaderen hen actief, ondersteunend, vooruitstrevend en vanuit een hoogstaande opleidingscontext, rekening houdend met hun behoeften en met oog voor innovatie. Door een maximale ontsluiting van de werkveldexpertise, door samen te werken met zorgvuldig gekozen partners en door specialisatie in diverse domeinen, creëren we een belangrijke toegevoegde waarde.
- In het BESTUURLIJKE landschap is samenwerking op verschillende beleidsdomeinen en tussen verschillende bestuursniveaus noodzakelijk. Voor LSX blijft de ondersteuning van lokale besturen in hun streven naar "better government" een prioriteit. We bouwen LSX dan ook verder uit tot een volwaardige en bevoorrechte opleidingspartner voor lokale besturen in Limburg.

Doelstellingen

- Menselijk kapitaal met een hoog niveau van bekwaamheid. Voor het verhogen van de kwalitatieve slagkracht van de Limburgse partners in openbare veiligheid geven we prioriteit aan een duurzame mono- en multidisciplinaire bekwaamheidsbevordering van professionals in openbare veiligheid. We vertrekken daarvoor van de behoeften en verwachtingen van het werkveld en de samenleving en hebben aandacht voor de mobiliteits- en capaciteitsvraagstukken evenals de budgettaire situatie van onze partners. Vanuit een vooruitstrevende opleidingsvisie zetten we in op leerefficiëntie en onderwijsinnovatie en streven we naar een hoog bekwaamheidsniveau met veel aandacht voor arbeidsveiligheid. We zoeken daarbij naar een optimale opleidingsstructuur met aandacht voor welbevinden, een goede balans tussen vrijheden en verantwoordelijkheden,

leiderschap op elk niveau en een toekomstgericht personeelsbeleid waarbij de mens centraal staat.

- Een optimale leer- en werkomgeving, die duurzaam en stimulerend is.

We bouwen verder aan een duurzame en prikkelende leer- en werkomgeving, die uitnodigt tot persoonlijke ontplooiing op basis van individuele ontwikkelingsstijlen en die een referentie is voor het veiligheidsonderwijs van de toekomst. We realiseren daarom een toonaangevende multidisciplinaire veiligheids-campus, die innovatief, praktijk- en realiteitsgericht is opgevat. Ze biedt de Limburgse partners in openbare veiligheid binnen hun eigen regio alle faciliteiten en zet Limburg op infrastructureel vlak opnieuw op de kaart in het opleidingslandschap van de openbare veiligheid.

- Betrokkenheid en cocreatie als succeswaarden voor de toekomst.

Samen met een nauw betrokken werkveld bouwen we aan de toekomst van de openbare veiligheid en aan een sterke slagkracht bij de Limburgse lokale besturen. Door uitstekende relaties, gebaseerd op integriteit, loyaleiteit, transparantie, vertrouwen en open communicatie, werken we aan de kwalitatieve slagkracht van onze partners in openbare veiligheid. Via cocreatie werken we aan sociale en technologische innovaties in het voordeel van een kwalitatieve toekomstgerichte openbare veiligheid, waarbij we inspirerend, stimulerend, synergetisch en verbindend werken. Met het oog op het beste resultaat voor Limburg, zijn we prominent aanwezig in de federale initiatieven voor de hertekening van het opleidingslandschap van de openbare veiligheid. We werken aan het risicobewustzijn, de burgerparticipatie en de zelfredzaamheid van de Limburger.

- Door het oprichten en faciliteren van netwerken die het kennis delen en samenwerken bevorderen staan we de Limburgse lokale besturen bij in het streven naar "better government". We willen overheidsknowhow bundelen en delen. Dat doen we door de inzet en de kennisdeling van alle LSX-partners en de doelgroepen en door de samenwerking op interprovinciaal niveau.
- Focus op efficiëntie en effectiviteit.

Om onze klanten de beste service te bieden aan een maatschappelijk verantwoorde prijs, optimaliseren, moderniseren, automatiseren en digitaliseren we onze werkwijzen en structuren. We streven naar kostenreductie, werken met duidelijke prioriteiten en voeren een heldere communicatie. We creëren ruimte om proactief en snel in te spelen op opleidingsvragen en maatschappelijke ontwikkelingen.

Provinciaal Domein Dommelhof

Omgevingsanalyse

De cijfers inzake gezinsverdunding, kansarmoede, werkloosheidsdruk en doorstroming naar academisch onderwijs uit de omgevingsanalyse geven aan dat we een kwetsbare regio blijven. Die kwetsbaarheid openbaart zich in de maatschappelijke participatie. Ook in onze regio blijkt de kloof tussen degenen die deelnemen aan de maatschappij en diegenen die niet deelnemen, te blijven bestaan. Die kloof krijgt onder andere vorm in de deelname aan de arbeidsmarkt, of aan (voortgezet) onderwijs, maar ook aan vrijetijdsbesteding zoals sport en cultuur. Die vrijetijdsbesteding blijkt daarenboven een bijzonder maatschappelijk bindmiddel te zijn. Via cultuur- en sportparticipatie realiseren we betrokkenheid en verbinding. Burgers die veel deelnemen aan sport en cultuur blijken een grotere kans te hebben om betrokken burgers te zijn.

Die vrijetijdsparticipatie hangt uiteraard samen met het aanbod. Limburg heeft een goed vertakt netwerk inzake de presentatie van een cultuur- en sportaanbod. De vele cultuur- en sportcentra bieden een kwaliteitsvol en gevarieerd programma. Nu de Vlaamse middelen voor lokale vrijetijdsbesteding echter niet meer geoormerkt zijn, staan de gemeentelijke centra onder druk en zullen ze in een competitieve vrijetijdsomgeving moeten strijden voor elke euro en elke bezoeker. Zo geven sommige cultuurcentra nu al aan dat ze de artistieke ambities aanpassen en dat het gevaar van een veilige en voorspelbare programmatie om de hoek loert. Een vrijetijdsaanbod dat onderscheidend is in een Vlaamse context, heeft bijgevolg een bovenlokale aansturing en organisatie nodig. Onze regio zal naast het lokale aanbod ook steeds nood blijven hebben aan ambitieuze projecten die het lokale overstijgen en onze regio nationaal en internationaal op de kaart zetten.

Een volwaardig cultuurlandschap steunt niet alleen op presentatie van een aanbod. Ook kunstcreatie heeft een belangrijke plaats binnen een regionaal cultureel ecosysteem. Op het vlak van die creatie hinkt Limburg achterop. Het aandeel middelen dat vanuit het Vlaamse kunstendecreet, hét beleidsinstrument bij uitstek om deze creatie te ondersteunen, richting Limburg kwam de voorbije jaren, was bedroevend laag. Een bijzonder kunsten- en cultuurplan, geïnitieerd vanuit Vlaanderen én de provincie Limburg, moet daar verandering in brengen.

De mogelijkheden en het aanbod van vrijetijdsbesteding hebben impact op hoe de leefbaarheid van een regio wordt ingeschat en ervaren. Cultuur en sport zijn bindmiddelen, maken mensen gelukkig, en dragen bij aan wederzijds begrip. Het zijn instrumenten in het streven naar een duurzame en inclusieve samenleving. Daarnaast heeft het kunstenveld nog een bijkomend potentieel. Het is een context waarin innovatie en creativiteit grondbegrippen zijn. Een kwaliteits-

vol kunstenveld in de regio kan inspirerend zijn voor diverse andere sectoren.

Prioriteiten

- In de transitie naar een krachtiger kunstlandschap in de regio blijven vuurtorens nodig die kunnen richting geven, inspireren, verbinden en faciliteren. Het Provinciaal Domein Dommelhof kan deze rol de volgende jaren spelen en werd ook vanuit Vlaanderen aangeduid als één van de trekkers om binnen het veld van de podiumkunsten de regio te stimuleren en krachtiger te maken. Het Provinciaal Domein Dommelhof is momenteel binnen de regio het huis waar het meest wordt ingezet op kunstproductie binnen het domein van de podiumkunsten. Dommelhof doet dit met regionale, Vlaamse en Europese middelen. Binnen de circuswerkplaats van Theater en de werkplaats van C-TAKT maken ze elk jaar tientallen nieuwe producties die daarna op Vlaamse en internationale tournee gaan. Binnen het Vlaamse circusdecreet is Dommelhof al jaren de grootste speler. Maar ook binnen het kunstendecreet speelt Dommelhof met C-TAKT in één klap mee in de bovenste regionen van het domein van de podiumkunsten.
Voor de toekomst is het belangrijk om deze sterktes, die nu toch vooral erkend worden in de sector zelf, zichtbaarder te maken naar andere sectoren en de brede samenleving in het algemeen. Dit betekent dat Dommelhof de rol van culturele vuurtoren binnen de podiumkunsten expliciet moet gaan spelen. Dit impliceert bijvoorbeeld een omslag van een organisatie die eerder naar binnen gericht is (i.e. naar de artistieke gemeenschap) naar een organisatie die zowel naar binnen als naar buiten gericht is. Dit "naar-buiten-gericht-zijn" komt nu al tot uiting in formats zoals "Theater op de Markt". Ook andere vormen die gericht zijn op cocreatie en publieksparticipatie moeten worden uitgewerkt. Dommelhof zet daarbij in op vormen die een maatschappelijk verschil kunnen maken en voorbijgaan aan de klassieke formats binnen het artistieke veld. Zo zet Dommelhof in op kunstenaars die buiten de theaterzaal treden en een publiek opzoeken dat niet vanzelfsprekend is. Deze nieuwe vormen van "kunst in de publieke ruimte" trachten een meer duurzame impact te hebben op een regio. Ook de circuskunsten zijn een aparte vorm. Hedendaags circus blijkt een breed publiek te kunnen aantrekken en kan door zijn verscheidenheid zowel kenners als cultuurpassanten bekoren. De vormen die een thuis hebben in Dommelhof kenmerken zich met andere woorden door hun innovatieve kijk op participatie en betrokkenheid.
- Naast de daadwerkelijke inzet van Dommelhof op kunstcreatie en –productie is het domein ook louter op facilitair vlak een internationaal gewaardeerd huis. Binnen de regio zijn er geen andere domeinen waar residentiële creatievelingen, variërend van jong talent tot gevestigde waarden, op dergelijke professionele manier ondersteund worden. De perfect uitgeruste zalen en repetitieruimtes, de verblijfsaccommodatie en de opmerkelijke ligging in het groen, maken van het Provinciaal Domein Dommelhof een unieke plaats voor kunstcreatie en cultuurbeleving. Met de recente renovaties in de

periode 2016-2019 evolueert het naar een duurzaam verblijfscentrum en vrijetijdsinfrastructuur. Binnen een hertekend cultuurlandschap kan het de rol opnemen van een duurzaam domein waar talent kan groeien, waar artistieke ideeën kunnen rijpen en van waaruit vernieuwende creaties de wereld veroveren.

- Op het vlak van sport specialiseert het Provinciaal Domein Dommelhof zich de volgende jaren als G-sportcentrum. Aangepaste infrastructuur, grote evenementen en een aanbod voor specifieke doelgroepen maken van Dommelhof een sportcentrum dat inzet op participatie en integratie. Zoveel mogelijk personen uit onze regio aan het bewegen en sporten krijgen is voor Dommelhof de volgende jaren één van de belangrijkste prioriteiten. Daartoe bouwen we een breed netwerk met verwante organisaties uit en zetten we samenwerkingsverbanden rond specifieke evenementen op.

Doelstellingen

- Verdere ontwikkeling van Dommelhof als G-sportcentrum door
 - uitbouw van G-sportinfrastructuur
 - aanbod van sportactiviteiten voor diverse doelgroepen
 - aanbod van bijzondere G-sportevenementen
 - aanbod van meerdaags residentieel G-sportaanbod
 - ontwikkeling van een breed G-sportnetwerk in de regio door samenwerking met partners.
- Verdere ontwikkeling van Dommelhof als broedplaats en kweekvijver van talent met bijzondere aandacht voor aangrenzende sectoren (vb. samenwerking onderwijs)
 - faciliteren van artistieke residenties voor ontwikkeling en creatie
 - professionele ondersteuning van (regionaal) talent.
- Verdere ontwikkeling van Dommelhof als incubator voor vernieuwende vormen die in het teken staan van duurzame en inclusieve participatie
 - ondersteuning van vormen waarbij een nieuwe relatie met het publiek centraal staat
 - ondersteuning van vormen die de publieke ruimte centraal stellen en een duurzame impact willen hebben op de regio
 - ondersteuning van hedendaags gevarieerd circus.

Onderwijs

Omgevingsanalyse

Een aantal Limburgse gemeenten scoort ongunstig op het vlak van sociale achterstelling en onderwijskansen, in vergelijking met het Limburgse en Vlaamse gemiddelde. Onderzoek wijst tevens uit dat er een samenhang is tussen armoede en onderwijskansen. De onderwijskansen voor kinderen en jongeren zijn duidelijk minder in gemeenten met de grootste armoedecontext. Wanneer het gaat om het in kaart brengen van de maatschappelijke kwetsbaarheid van kinderen en jongeren in Limburg, hanteren we diverse indicatoren. Zo nemen we het al dan niet geboren worden in een kansarm gezin op. Het aantal geboorten in een kansarm gezin is in Limburg gestegen van 8,9 % in 2012 naar 13,8 % in 2017 (ten opzichte van 12,8 % in Vlaanderen). Daarnaast komen ook indicatoren als een moeder met een laag opleidingsniveau, leerlingen met een schooltoelage, leerlingen wonend in een kansarme buurt en leerlingen met een thuistaal niet-Nederlands, in beeld. In 2016 heeft 19,1 % van de Limburgse leerlingen in het kleuteronderwijs een kansarme achtergrond. In het lager onderwijs gaat het om 20,3 % en in het algemeen secundair onderwijs om 23,6 %.

Wat betreft de specifieke onderwijsindicatoren focussen we op deze die wijzen op minder goede onderwijskansen voor kinderen en jongeren. In 2016 ontwikkelt 16,8 % van de Limburgse leerlingen in het lager onderwijs een risicoschoolloopbaan. In het secundair onderwijs gaat het om 31,5 %. Des te meer leerlingen met een risicoschoolloopbaan, des te negatiever dit de situatie op het vlak van onderwijskansen weergeeft. Ook volgen 37,6 % van de Limburgse jongeren in 2016 in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs aso, 27,9 % bso. Ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde zijn deze percentages negatief. In 2015 voor wat betreft de vroegtijdige schoolverlaters, scoort Limburg 10,4 % (ten opzichte van 10,7 % voor Vlaanderen). De doorstroom naar het hoger onderwijs ten slotte ligt in Limburg lager dan in de rest van Vlaanderen. In 2015 schreven 59,7 % van de 18-jarigen uit Limburg zich voor het eerst in het hoger onderwijs in (ten opzichte van 61,2 % voor Vlaanderen).

Prioriteiten

- Nood aan provinciaal flankerend onderwijsbeleid. De provincie wil in haar flankerend onderwijsbeleid uitvoering geven aan prioriteiten van Vlaanderen, hierbij overleg plegen met de centrumsteden en ondersteuning geven aan het flankerende onderwijsbeleid van de lokale besturen, waarbij het de vertaling maakt naar de specifieke regionale noden. Het ondersteunen van het Limburgse onderwijs staat centraal bij het realiseren van deze opdracht. Zo zetten we in op het versterken van leerkrachten, houden we rekening met de noden en behoeften van het werkveld en werken we complementair ten aanzien van het Vlaamse en lokale onderwijsbeleid. Tevens investeert het provinciale flankerende onderwijsbeleid

in net- en sectoroverschrijdend overleg en stimuleert het samenwerking tussen onderwijs- en niet-onderwijspartners. Ook zet het in op de afstemming tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt. De meest kwetsbare jongeren staan centraal in het beleid. Het provinciale flankerende onderwijsbeleid streeft er immers naar dat elke jongere zich kan ontwikkelen om een gewaardeerde plaats in de samenleving te kunnen innemen.

Doelstellingen

Het provinciale flankerende onderwijsbeleid stelt twee strategische doelstellingen voorop.

- Onderwijs als leeromgeving versterken. Om het onderwijs als leeromgeving te versterken, focust het flankerende onderwijsbeleid onder meer op leerloopbaandenken, motivatie en STEM.
- Het provinciale flankerende onderwijsbeleid zorgt samen met zijn partners voor de introductie en implementatie van een gedegen visie op leerloopbaandenken. We bereiden jongeren zo goed mogelijk voor op de arbeidsmarkt door in te zetten op talentherkenning en -ontwikkeling op jonge leeftijd en door bewuste (studie)keuzes te leren maken. Al tijdens de schoolfase stimuleren we jongeren om hun toekomst in eigen handen te nemen. Ook zet het flankerende onderwijsbeleid in op het versterken van leerkrachten en begeleiders door hen te ondersteunen in het verwerven van de gepaste begeleidershouding om dit proces in goede banen te leiden en door hen vertrouwd te maken met de arbeidsmarkt.
- Het onderwijsflankerende beleid draagt zorg voor de monitoring en de uitvoering van initiatieven en projecten waarin "motivatie" centraal staat. Door kennis en relevante informatie met elkaar te delen en handvatten aan te reiken, versterkt het ieders deskundigheid én probeert het de neuzen in dezelfde richting te krijgen. Ook leggen we de link naar de arbeidsmarkt. De jongeren uit arbeidsmarktgericht onderwijs staan centraal binnen deze initiatieven.
- Het flankerende onderwijsbeleid introduceert, stimuleert en implementeert STEM in het Limburgse onderwijsveld. Dit gebeurt door het aanbieden van vorming en ondersteuning, van didactisch materiaal, lesmateriaal en leerlijnen, in nauwe samenwerking met de pedagogische begeleiding en diverse andere partners. We werken aan een goed onderbouwde visie om STEM op lange termijn breder in te bedden en bv. in een loopbaanperspectief te plaatsen.
- De aansluiting tussen school en werkomgeving bevorderen en afstemmen. Het flankerende onderwijsbeleid draagt bij tot een kwaliteitsvolle invulling van elke vorm van werkplek in Limburg om de aansluiting tussen school en werkomgeving te optimaliseren. Dit doet het door het faciliteren van een netwerk van school-interne en school-externe partners. Het netwerk biedt een forum om:
 - de noden en knelpunten te detecteren
 - de partners te informeren
 - de implementatie van werkplek te faciliteren
 - de richtlijnen naar de Limburgse context te vertalen

- didactische materialen aan te bieden en bijbehorende vorming te organiseren
- de relatie leerling-mentor-trajectbegeleider gedurende het traject te versterken.

Het provinciale flankerende onderwijsbeleid zet in op het detecteren van noden en behoeften uit het onderwijs- en werkveld, van waaruit we overlegtafels en netwerken organiseren, waarin we expertise delen, samenwerking stimuleren en initiatieven nemen. Daarnaast stelt het provinciale flankerende onderwijsbeleid ook materiaal en vorming ter beschikking van het brede onderwijsveld. Dit doet het via het provinciaal Educatief Centrum enerzijds, of in het kader van projecten anderzijds.

